

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Institutionen för handelsrätt
HAR 420 Bolag och marknad
Kandidatuppsats 10 poäng

HT 2006

Revisorns ansvar vid rådgivning

Handledare: Krister Moberg

Författare: Joakim Nilsson 770323

Sammanfattning

- Titel:** Revisorns ansvar vid rådgivning
- Seminariedatum:** 2007-02-28
- Ämne/kurs:** HAR 420, Kandidatuppsats, 10 poäng, HT 2006
- Författare:** Joakim Nilsson
- Handledare:** Krister Moberg
- Nyckelord:** Culpa, skadeståndsansvar, rådgivning, professionsansvar
- Syfte:** Syftet med uppsatsen är att undersöka när en revisor anses vara culpös i samband med rådgivning genom att analysera rättsfall från Sverige och Danmark i kombination med de rättskällor som finns. Rättsfallen är indelade i underrubrikerna *skatterådgivning, oklart rättsläge och pedagogiska plikten*.
- Metod:** Den metod som används i uppsatsen är traditionell juridisk metod. De rättskällor jag kommer att använda mig av är lagtext, förarbeten, praxis, doktrin samt relevanta rättsvetenskapliga artiklar. Eftersom det för de nordiska länderna är gemensamt att en revisor kan bli skadeståndsskyldig om denne handlat culpöst gentemot sin uppdragsgivare, kommer jag även att behandla danska rättsfall, samt använda mig av den danska doktrinen.
- Slutsatser:** Det finns inget generellt svar på frågan när en revisor anses vara culpös i samband med rådgivning, utan det måste vägas in olika omständigheter. Stor betydelse har revisorns professionsansvar, det vill säga de måttstockar och normer inom branschen som ligger till grund för culpabedömningen. När väl professionsansvaret har

identifierats, så föreligger culpa om man handlar annorlunda än de normer som professionen satt upp. Likt en tratt har jag försökt smalna av forskningsfrågan ytterligare genom att göra en indelning i skatterådgivning, oklart rättsläge samt den pedagogiska plikten.

Innehållsförteckning

Förkortningslista	6
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problemformulering	8
1.3 Syfte	8
1.4 Avgränsning	8
1.5 Metod och material.....	9
1.6 Uppsatsens fortsatta disposition	10
2. Revisorn och rådgivning	11
2.1 Revisorns roller	11
2.1.1 Den klassiska revisorsrollen.....	11
2.1.2 Den utvidgade revisorsrollen	12
2.1.3 Gränsdragning mellan rollen som granskare och rådgivare –.....	12
NJA 1996 s. 224	12
2.2 Rådgivning	14
2.2.1 Allmänt om rådgivning	14
2.2.2 Rådgivningsuppdraget.....	15
2.2.2.1 Uppdragstagare.....	15
2.2.2.2 Uppdragsgivare	16
2.3 Kapitelsammanfattning	17
3. Revisorns skadeståndsansvar vid rådgivning – en introduktion	18
3.1 Revisorns ansvar vid kontraktsförhållande	18
3.1.1 Rekvisiten.....	18
3.1.2 NJA 1992 s. 243	20
3.2 Kapitelsammanfattning	22
4. Allmänt om culpa och culpabedömning	23
4.1 Culpa	23
4.2 Normavvägning.....	24
4.3 Riskavvägning, den fria culpabedömningen	24
4.4 Konkurrerande culpakriterier	25
4.4.1 Normalitetskriteriet	26

4.4.1.1 Fiktiv normalperson	26
4.4.1.2 Etablerade aktsamhetsvanor	26
4.4.2 Det ekonomiska kriteriet	27
4.4.3 Trygghetskriteriet	27
5. Culpabedömning i samband med revisorns rådgivning	29
5.1 Inledning – utgångspunkter	29
5.2 Professionsansvar	29
5.3 Skatterådgivning.....	30
5.3.1 Sammanfattning - skatterådgivning	39
5.4 Oklart rättsläge	39
5.4.1 Sammanfattning – oklart rättsläge.....	41
5.5 Pedagogiska plikten.....	42
5.5.1 Sammanfattning – pedagogiska plikten	47
5.6 Kapitelsammanfattning	48
6. Slutdiskussion	49
6.1 Inledande diskussion	49
6.2 Forskningsfrågan besvaras	49
6.3 Framtida utveckling och forskning	51
Referenslista.....	52

Förkortningslista

ABL – Aktiebolagslag (2005:551)

AvtalsL – Avtalslagen (1915:218)

HB – Handelsbalken (1736:0123)

HD – Högsta Domstolen

HovR:n - Hovrätten

JT – Juridisk Tidsskrift

NJA – Nytt Juridiskt Arkiv

Prop - Proposition

RL – Revisorslag (2001:883)

SFS – Svensk Författningssamling

SkL – Skadeståndslag (1972:207)

SOU – Statens Offentliga Utredningar

SOX – Sarbanes-Oxley Act

SvJT – Svensk Juristtidning

UfR – Ugeskrift for Retsvæsen

1. Inledning

I detta inledande kapitel kommer en bakgrund till ämnet att introduceras. Vidare kommer uppsatsens problemformulering och syfte att presenteras. Även de avgränsningar som gjorts i uppsatsen lyfts fram. Kapitlet avslutas med uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

Små- och medelstora företag har ofta begränsade resurser och oftast också begränsad kompetens. I takt med att den finansiella marknaden hela tiden går framåt, så ändras även skatteregler och andra regler som påverkar ekonomin. I samma takt som utvecklingen går framåt ökar komplexiteten och det blir mer informationskrävande att sköta ekonomin på ett förtjänstfullt sätt för företag med begränsade resurser och kompetens. Detta leder till en större efterfrågan av rådgivningstjänster. En av rådgivarnas huvuduppgifter är att medverka till att uppnå en effektiv resursallokering.¹ Det finns många olika typer av rådgivare, denna uppsats handlar om revisorn som rådgivare.

Under de senaste decennierna har rådgivning från revisorernas sida ökat betydligt. Även om det innebär en fördel för klienten att kunna rådfråga revisorn, innebär rådgivningen en risk för revisorerna. Visar det sig att en revisor lämnar ett felaktigt råd kan detta rendera i ett skadeståndsansvar för revisorn.² Langsted för ett resonemang där han menar att revisorns huvuduppgift är att utföra en revision av bolagets räkenskaper, och att revisorn kan ses som ”*offentlighetens tillitsrepresentant*” vilken representerar alla intressenter till ett bolag. Men Langsted diskuterar även vilket ansvar revisorn har vid rådgivningsverksamhet.³

En sak som karakteriserar det ansvar som rådgivare har, är att ansvarsbedömningen sker i enlighet med culparegeln. Med detta menas att om rådgivaren har handlat oaktsamt kan denne bli ansvarig. Culpa är ett rekvisit som måste vara uppfyllt för att en rådgivare skall kunna ställas ansvarig, det finns tre till, nämligen uppdragsavtal, adekvat kausalitet och skada.⁴ Dessa kommer att presenteras längre fram i uppsatsen.

---

¹ SOU 1998:160, Reglering och tillsyn av banker och kreditmarknadsföretag, s. 112

² Moberg, Bolagsrevisor, 2006, s. 168

³ Langsted, Rådgivning, 2004, s. 52 ff

⁴ Elfström, Rådgivarens professionsansvar, 2003, s. 24

Goda råd är ju som bekant dyra, men i denna uppsats ämnar jag påvisa att dåliga råd kan bli ännu dyrare, speciellt om rådet kommer från en professionell rådgivare, som till exempel en revisor.

1.2 Problemformulering

Som framgick ur bakgrunden har det den senaste tiden blivit allt mer vanligt att revisorerna agerar som rådgivare. Parterna i en rådgivningssituation är uppdragsgivare och uppdragstagare, där revisorn eller annan rådgivare anses vara uppdragstagare. Visar det sig att uppdragstagaren handlat culpöst kan denne bli skadeståndsskyldig gentemot uppdragsgivaren. För att rådgivaren ska kunna bli skadeståndsskyldig krävs det att de fyra ovan nämnda rekvisiten är uppfyllda. Uppsatsen koncentreras framförallt på rekvisitet culpa, och därmed blir min forskningsfråga:

När anses revisorn vara culpös i samband med rådgivning?

1.3 Syfte

Mitt syfte med uppsatsen är att undersöka när en revisor anses vara culpös i samband med rådgivning genom att analysera rättsfall från Sverige och Danmark. Rättsfallen är indelade i underrubrikerna *skatterådgivning*, *oklart rättsläge samt pedagogiska plikten*.

1.4 Avgränsning

Min avgränsning av uppsatsen kommer att vara att jag endast redogör för det inomobligatoriska skadeståndsansvaret och helt utelämnar det utomobligatoriska. Vidare behandlas endast de fall då en revisor blir skadeståndsansvarig som rådgivare i kontraktuella förhållanden (avtalsförhållanden), med andra ord är det rådgivning som inte faller in under ABL:s bestämmelser. Som tidigare nämnts, krävs det att de fyra rekvisiten skall vara uppfyllda för att rådgivaren ska kunna bli skadeståndsskyldig, det rekvisit som jag bygger uppsatsen på är culpa. Dessutom läggs tyngdpunkten på underrubriken *skatterådgivning*. En av anledningarna till detta är att skatterådgivaren på senare år har hamnat i blickpunkten, på grund av att denna form av rådgivning ur ansvarssynvinkel är speciellt utsatt.⁵

---

⁵ Kleineman, Etiskt och rättsligt ansvar, 1999, s. 447

1.5 Metod och material

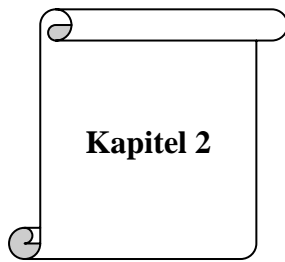
Uppsatsen bygger på traditionell juridiskt metod. De rättskällor jag kommer att använda mig av är, lagtext, förarbeten, praxis, doktrin samt relevanta rättsvetenskapliga artiklar. Eftersom det för de nordiska länderna är gemensamt att en revisor kan bli skadeståndsskyldig om denne handlat culpöst gentemot sin uppdragsgivare, har jag valt att även behandla det danska rättssystemet i denna fråga.⁶

Några av rättsfallen som behandlas i uppsatsen, handlar inte om revisorer, men jag anser att de ändå är tillämpbara på revisorer vid rådgivningsverksamhet. Exempel på andra typer av rådgivare som används i uppsatsen är; fondkommissionär och informationsförmedlare.

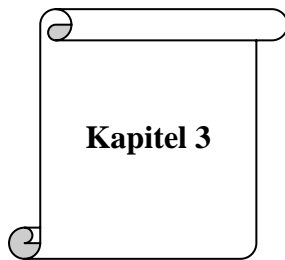
---

⁶ Aspholm, Rättsekonomisk analys av revisors skadeståndsansvar i Norden, 2002, s. 38

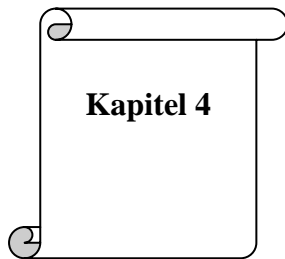
1.6 Uppsatsens fortsatta disposition

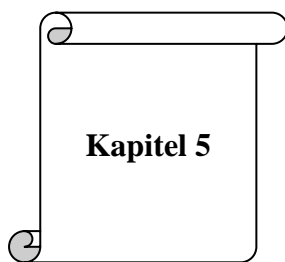
Kapitel 2 inleds med en presentation av de olika roller en revisor kan uppträda i, detta följs upp av rättsfall NJA 1996 s. 224. Kapitlet rymmer även en presentation av rådgivning samt de olika parterna som uppträder vid rådgivning.

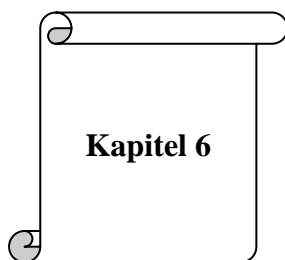
I kapitel 3 presenteras revisorns skadeståndsansvar vid rådgivning. Även de fyra rekvisit som måste vara uppfyllda för att en revisor ska kunna bli skadeståndsskyldig vid rådgivning tas upp. Kapitlet avslutas med rättsfall NJA 1992 s. 243.

I kapitel 4 ämnar jag ge en presentation av culpa. Detta följs av de olika metoder som används vid culpabedömning. Avslutningsvis ges en redogörelse för Dahlmans teori om konkurrerande culpakriterier.

I kapitel 5 ges en närmare presentation av de rättsfall som ligger till grund för uppsatsen. Doktrinen synpunkter samt mina egna åsikter redovisas också.

I det avslutande kapitlet ges en presentation av de slutsatser som jag kommit fram till, samt en utläggning om förslag till framtida forskning i ämnet.

2. Revisorn och rådgivning

Kapitlet börjar med en presentation av de olika roller en revisor kan ikläda sig. Därefter kommer ett rättsfall som belyser svårigheten att skilja mellan revisorns olika roller att presenteras. Kapitlets sista del handlar om rådgivning, samt vilka parter som finns i ett rådgivningsuppdrag.

2.1 Revisorns roller

Revisorn som yrkesutövande person kan uppträda i två olika roller. Den första, och antagligen mest centrala rollen, är den som granskare av ett bolags ekonomiska information samt förvaltning, det vill säga den klassiska revisorsrollen. Den andra rollen som en revisor kan ikläda sig i är rådgivningsrollen. Ett annat namn för denna roll är den utvidgade revisorsrollen.

2.1.1 Den klassiska revisorsrollen

Revisorns framträdande uppgift enligt den klassiska revisorsrollen är som tidigare nämnts granskning, och denna är lagstadgad både i ABL 9 kap 3§ och i revisionslagens (1999:1079) 5§. Denna granskning skall innefatta bolagets årsredovisning och bokföring samt företagsledningens förvaltning och skall ske i enlighet med god revisionsred. ⁷ I regeringens prop. 2000/01:146 benämns denna roll som den lagstadgade revisionen. Syftet med denna är att säkerställa ”riktigheten av och förtroendet för den reviderade ekonomiska informationen”. ⁸

Det är viktigt att skilja mellan rådgivning som sammanhänger med revisionen (revisionsrådgivning) och övrig rådgivning (fristående rådgivning). Revisionsrådgivning som ingår i begreppet revisionsverksamhet aktualiseras i den klassiska revisorsrollen, men eftersom denna uppsats inte avser att behandla den klassiska revisorsrollen kommer den inte att presenteras närmre.

---

⁷ FARs Samlingsvolym 2006 del 2, s. 26

⁸ Prop. 2000/01:146, Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet, s. 40

2.1.2 Den utvidgade revisorsrollen

När man talar om den utvidgade rollen för revisorn, menas rollen som rådgivare. Denna rådgivning kan ges i samband med revision, men på grund av att den inte har något samband med revisionsverksamheten, kan den inte sorteras in under den klassiska revisorsrollen. Som nämnts ovan betecknas denna form av rådgivning istället som fristående rådgivning.

Revisionsrådgivning ryms inom begreppet revisionsverksamhet och är därför alltid tillåten. Huruvida en revisor ska kunna få biträda en revisionsklient med verksamhet som inte utgör revision är väldigt omdiskuterad. Sveriges Advokatsamfund ansåg att ett förbud borde inrättas som förbjöd revisorer att biträda revisionsklienter med andra uppdrag än de som faller in under begreppet revisionsverksamhet. Regeringen satte sig dock emot detta förslag och menade att det kunde innebära vissa fördelar med att revisorn kunde biträda klienten med annat än ren revisionsverksamhet. I Regeringens proposition till ny revisorslag framhölls framförallt två faktorer som båda ansågs påverka revisorns opartiskhet. Bland annat nämns att revisionens alla intressenter, till exempel borgenärer, anställda, aktieägare med flera tjänar på att företagen får kompetent rådgivning av någon som har god insyn i företaget. Vidare nämns det i propositionen att mindre och medelstora företag, som oftast saknar egen företagsekonomisk kompetens, är i behov av extern kompetens vid till exempel skatterådgivning och organisationsfrågor. För dessa berörda företag är det en fördel om denna kompetens kan fås av samma person som genomför revisionen. Naturligtvis innebär ovanstående inte att avkall görs på de grundläggande kraven på revisorns oberoende. Regeringens slutliga bedömning lyder: *”det bör inte införas något generellt förbud för revisorer att tillhandahålla revisionsklienter rådgivning och andra tjänster som inte utgör revisionsverksamhet”*.⁹

2.1.3 Gränsdragning mellan rollen som granskare och rådgivare –

NJA 1996 s. 224

Rådgivning som ryms i begreppet revisionsverksamhet hanteras av ansvarsreglerna i ABL. Detta regelverk blir däremot ej tillämpligt då fristående rådgivning föreligger. Istället blir då reglerna om skadestånd i avtalsförhållanden aktuella. Med anledning av detta är speciellt rättsfallet NJA 1996 s. 224 intressant då gränsdragningsproblematiken mellan revisorn som

---

⁹ Prop. 2000/01:146, s. 51 ff

granskare och rådgivare ställs på sin spets. Det rekvisit som är aktuellt i problemställningen är *fullgörande av uppdrag* (rekvisiten kommer att presenteras längre fram i uppsatsen).

Rättsfallet behandlar revisorn Bengt J som var revisor i ett bolag (Clinics) år 1985. Eftersom bolaget gick dåligt togs ett beslut om att omorganisera verksamheten och därmed bilda ett nytt bolag (Försäljningsbolaget), och även i detta bolag valdes nämnde Bengt J till revisor. Omorganisationen gick ut på att Clinics skulle överlåta sina tillgångar till Försäljningsbolaget. Med anledning av detta ombads Bengt J upprätta en balansräkning. Enligt denna var Clinics tillgångar värda nästan 2 400 000 kr. Nämnda balansräkning utgjorde underlag till den bank som lånade ut 1 200 000 kr. Dock visade det sig att balansräkningen var uppblåst och oriktig, bolagets tillgångar var istället endast värd 350 000 kr. Det visade sig även att varken Clinics eller Försäljningsbolaget hade upprättat någon årsredovisning, vare sig för 1985 eller 1986. Då Försäljningsbolaget ej kunde betala tillbaka lånet stämde banken revisor Bengt J och yrkade skadestånd i enlighet med det externa skadeståndsansvaret i ABL.

HD anser att Bengt J inte följt god revisionssed enligt 10 kap 7 § ABL (nuvarande 9 kap 3 §). Anledningen till att HD åberopade den paragrafen tros vara för att därmed kunna tillämpa det externa skadeståndet i ABL. Märkligt kan tyckas då det inte ingår i revisorns uppgifter att leda eller förvalta bolaget. Domen har inte på något sätt underlättat lösningen av problematiken kring vad som ryms i rekvisitet *fullgörande av uppdrag*. Jag vill även poängtera Mobergs påstående:

”Är man vald revisor i ett aktiebolag finns det stor risk för att om man även har konsultuppdrag för bolaget att man kan löpa risken att bli skadeståndsskyldig mot personer utanför avtalsförhållandet på grund av aktiebolagslagens regler om det externa ansvaret.”¹⁰

Rättsfall NJA 1996 s. 224 har blivit mycket omdiskuterat. Det är oklart var gränsen går mellan rollen som granskare och rådgivare. Härmed vill jag framhäva Gometz synpunkter på fallet :

”Det blir alltmera vanligt att revisorer eller revisionsbyråer anlitas av banker, företag och fondkommissionärer för s k due diligence - genomgångar och liknande utredningar i samband med företagsöverlåtelser. Vikten av att i sådana sammanhang skriftligen dokumentera uppdragets

---

¹⁰ Moberg, 2006, s. 161

2.2 Rådgivning

Det finns ingen direkt definition av rådgivning. I SOU 2002:41 görs ändå ett försök till en definition som lyder: ”*med rådgivning torde allmänt avses verksamhet som syftar till att lämna förslag om lämpliga tillvägagångssätt i ett visst sammanhang*”.¹²

Det förutsätts att rådgivaren, i alla fall i professionell verksamhet, anses förfoga över en speciell kompetens, som med hjälp av denna ska vägleda klienten.¹³ Langsted försöker i sin bok sig på en definition av rådgivning. Han menar att rådgivning är till exempel när A utan att ge fysisk assistans till B förklarar hur B ska gå till väga för att lösa ett uppkommet problem. Med andra ord kan man säga att A förser B med lämplig information, som B är hjälpt av för att kunna lösa ett konkret problem.¹⁴ Även Moberg redovisar en variant av definitionen av råd. Med råd menas enligt honom ”*en rekommendation om ett visst handlingssätt i en given situation*”¹⁵

2.2.1 Allmänt om rådgivning

Först och främst vill jag klargöra för skillnaden mellan privata råd och yrkesmässiga råd. Det brukar sägas att om rådet är gratis anses det vara av privat karaktär, medan om det inte är gratis betraktas det som yrkesmässigt. Den rådgivare som ger ett privat råd bär inget ansvar för de eventuella skador det kan leda till. Jag anser man kan diskutera om detta alltid gäller. Intressant är att studera rättsfall NJA 1992 s. 243. Trots att revisorn Yngve L. i rättsfallet ansåg att rådgivningen var ”bekanta emellan” ogillades detta resonemang av HD (rättsfallet presenteras längre fram i uppsatsen).

Däremot kan den som drabbas av en skada efter att ha följt ett professionellt råd, kräva skadestånd av rådgivaren. Denna skillnad angående ansvaret mellan privata och yrkesmässiga råd kallas med ett annat ord för tillitsprincipen.¹⁶

---

¹¹ Gometz, 1996/97, HD vidgar revisorns skadeståndsansvar, s. 229

¹² SOU 2002:41, Konsumentskydd vid finansiell rådgivning, s. 10

¹³ Elfström, 2003, s. 18

¹⁴ Langsted, 2004, s. 12 ff

¹⁵ Moberg, 2006, s. 167

¹⁶ Gullefors, Ansvar & skadestånd, 2002, s. 42 ff

Det är vanligt förekommande att rådgivning sker på professionella grunder. Det finns olika typer av rådgivare. Revisorn har redan nämnts, men även advokater och bankrådgivare räknas in som professionella rådgivare.

2.2.2 Rådgivningsuppdraget

Ovan har jag förklarat och skilt på begreppen revisionsrådgivning och fristående rådgivning. Nu är det dags att gå in lite djupare på själva rådgivningsuppdraget. Rådgivningens syfte är att det skall förbättra och förenkla klientens beslutsunderlag i den aktuella frågan.¹⁷ Begreppet rådgivningsverksamhet förklaras i SFS 1985:354 1§: ”Med juridiskt eller ekonomiskt biträde avses i denna lag yrkesmässig rådgivning eller annat yrkesmässigt biträde som lämnas åt någon annan och som är av juridiskt eller ekonomiskt slag”¹⁸

Den ovanstående lagen tas dock enbart med i detta sammanhang för definitionen av rådgivningsverksamhets skull. Lagen som sådan syftar till att förhindra sådan rådgivning som syftar till att underlätta en klients ekonomiska brottsliga verksamhet. Nedan redogörs för de olika parterna i ett rådgivningsuppdrag.

2.2.2.1 Uppdragstagare

Det finns olika yrkesgrupper som betraktas som rådgivare. Kleineman tar bland annat upp revisorer, advokater, fastighetsmäklare och fondkommissionärer. Han menar att den yrkesgrupp som ur internationella mått mätt drabbas mest av rådgivaransvaret är revisorerna, vilket enligt honom även går att utläsa ur svensk praxis.¹⁹

Langsted i sin tur anser att rådgivningsyrket kan delas in i fyra olika grupper. Med *yrkesmässiga rådgivare* menar han att rådgivningen antingen är den yrkesutövandes huvudsakliga uppgift eller att rådgivningen ingår som en del av arbetsuppgiften. Exempel på yrkesgrupper är penninginstitut och fastighetsmäklare. Den andra gruppen kallar Langsted för *icke-yrkesmässiga rådgivare*, med detta menas personer som utan betalning ger råd till vänner och bekanta. Den tredje gruppen benämns som *tekniska rådgivare* och är helt enkelt personer som lämnar tekniska råd, som till exempel ingenjörer och arkitekter. Den fjärde och sista gruppen kallar Langsted för *ekonomiska/juridiska rådgivare*. Revisorer och advokater tillhör

---

¹⁷ Langsted et al, Revisoransvar, 1994, s. 166

¹⁸ SFS 1985:354 Lag om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall

¹⁹ Kleineman, Rådgivarens informationsansvar – en probleminventering, 1998, s. 192 ff

denna grupp som utför ekonomisk och juridisk rådgivning. Om man bortser från de icke-yrkesmässiga rådgivarna, anser Langsted att det ur skadeståndssynpunkt inte har någon betydelse vilken sorts rådgivare man är.²⁰ Den grupp som är mest aktuell för denna uppsats är utan tvekan den sist nämnda, alltså ekonomisk/juridiska rådgivare. Det bör även tilläggas att det uteslutande är revisorn som uppträder som uppdragstagare i rådgivningsuppdraget.

2.2.2.2 Uppdragsgivare

I rådgivningsuppdraget är det den konsultationssökande klienten som uppträder som uppdragsgivare, och samma person/objekt blir därmed rådgivningsmottagare. Langsted delar in rådgivningsmottagarna i två grupper, nämligen de *resursstarka* och de *resurssvaga*. Den förstnämnda gruppen anser han vara de som befinner sig i en ekonomiskt fördelaktig situation och har möjligheten att med pengars hjälp kunna köpa sig skicklig hjälp. Han menar även att yrkesgrupper (till exempel advokater) som tar hjälp av en annan advokat hamnar i detta segment.²¹

De *resurssvaga* kan symboliseras med de mottagare av rådgivning som saknar kännedom om det aktuella området. Langsted anser att det går att urskilja en tendens till att domstolarna skärper kraven på rådgivaren, vid rådgivning till resurssvaga mottagare. Speciellt förklaringskraven höjs från rådgivarens sida, vilket i sin tur kan kopplas till den pedagogiska plikten som rådgivarna har.²²

Jag anser att denna indelning går att diskutera. Det är inget som utesluter att en resursstark (i monetära termer mätt) aktör skulle kunna vara resurssvag då det gäller kompetens. Med andra ord så utesluter det ena inte det andra. Dock anser jag det ändå vara av värde att ta med Langsteds indelning i uppsatsen, då den påvisar vilka olika förutsättningar som finns.

Som tidigare nämnts i uppsatsen är rådgivningens syfte att den skall förbättra och förenkla klientens beslutsunderlag i den aktuella frågan. Ett av det vanligaste område som klienten vill ha hjälp med anser jag är skatterådgivning. Jag vågar påstå att denna kategori kan sorteras in bland de resurssvaga i Langsteds indelning. Anledningen till detta påstående är att revisorn ofta agerar som rådgivare vid till exempel generationsskifte i företag som medför

---

²⁰ Langsted, 2004, s. 29 ff

²¹ Ibid, s. 32 ff

²² Ibid, s. 33

skattekonsekvenser. Ett ännu tydligare exempel torde vara då revisorn agerar som rådgivare till mindre ägarledda företag där ägarens privatekonomi är starkt kopplad till företaget. Som jag nämnt i inledningskapitlet är detta segment i speciellt behov av kvalificerad hjälp då de oftast saknar kompetens inom området, vilket medför att de kan sorteras in under de resurssvaga.

2.3 Kapitelsammanfattning

Revisorns roller kan alltså delas in i den klassiska och den utvidgade rollen. Denna uppsats beskriver uteslutande den sistnämnda. Problematiken kring att dra en gräns mellan de båda rollerna visades med hjälp av rättsfall NJA 1996 s. 224. Kapitlet rymmer även en beskrivning av rådgivning samt vilka parter som existerar i ett rådgivningsuppdrag. Jag vill speciellt framhäva Langsteds indelning av rådgivningsmottagare, nämligen de resursstarka och de resurssvaga.

3. Revisorns skadeståndsansvar vid rådgivning – en introduktion

---

Kapitlet inleds med en presentation av revisorns ansvar vid kontraktsförhållande, för att sedan ge en presentation av de rekvisit som ska vara uppfyllda för att skadeståndsskyldighet ska föreligga. Kapitlet avslutas med rättsfall NJA 1992 s. 243 vars tyngdpunkt ligger på rekvisitet uppdragsavtal.

3.1 Revisorns ansvar vid kontraktsförhållande

Denna uppsats handlar alltså om revisorns skadeståndsansvar som föreligger vid kontraktsförhållande. Med andra ord utesluts frågor som sorteras in under ABL:s bestämmelser.

Langsted beskriver i sin bok två former av skadeståndsansvar som är typiska i rådgivningssituationer. Det ena är det *interne ansvar* och det andra är det *eksterne ansvar*. Då det senare syftar till det ansvar som rådgivaren har mot tredje man, medför det att det *eksterne ansvar* ej kommer att behandlas i denna uppsats.

3.1.1 Rekvisiten

Som ovan nämnts ämnar denna uppsats enbart behandla revisorns skadeståndsansvar som rådgivare på kontraktuell grund. Med anledning av detta blir ABL:s regler inte tillämpliga. Istället kan rådgivaren ses som en syssloman vilket medför att 18 kap. HB blir tillämplig.²³ Kleineman skriver i sin artikel att:

”Även om det inte anses att ren rådgivningsverksamhet skulle omfattas av denna lagregel så föreligger ofta ett sysslomannauppdrag i samband med rådgivningen och det har ansetts att man äger rätt att vidta rättsliga åtgärder mot sysslomannen trots att det vid denna tidpunkt ännu inte klarlagts om skada inträffat som ett resultat av de dåliga råden.”²⁴

Det krävs att fyra rekvisit är uppfyllda för att revisorn ska anses vara skadeståndsskyldig gentemot sin uppdragsgivare i det inomobligatoriska förhållandet. Dessa rekvisit är:

---

²³ Moberg, 2006, s. 168

²⁴ Kleineman, 1999, s. 457

1. uppdragsavtal
2. culpa
3. adekvat kausalitet
4. skada ²⁵

Som det framgår ovan kommer ett rekvisit att stå i centrum i denna uppsats, nämligen culpa. Dock kommer jag kort att redogöra för de övriga rekvisiten nedan.

Uppdragsavtal - Naturligtvis måste det finnas ett avtal mellan revisorn och dennes klient. Finns det inget avtal kan klienten ej kräva skadestånd av rådgivaren. Som tidigare nämnts är det absolut inte ovanligt att revisorer fungerar som rådgivare, och ingår ett avtal med uppdragsgivaren. Det svåra är att göra en bedömning huruvida ett uppdragsavtal uppstått. I slutet av kapitlet kommer jag att redogöra för rättsfall NJA 1992 s. 243 som belyser denna problematik.

Culpa – kommer att presenteras längre fram i uppsatsen (kapitel 4)

Adekvat kausalitet – Detta rekvisit innebär att krav på orsakssamband mellan handlingen och den inträffade skadan finns för att revisorn ska kunna bli dömd till skadestånd. Dessutom måste orsakssambandet vara adekvat, det vill säga att handlingen måste vara överensstämmande med skadan.²⁶ Aspholm beskriver detta som att ”*skadan skall ha berott på avtalsbrottet, dvs. utan avtalsbrottet skulle skadan inte ha inträffat*”²⁷

Skada - Det fjärde och sista rekvisitet som måste vara uppfyllt för att en revisor kan anses vara skadeståndsskyldig är att det faktiskt går att konstatera att en ekonomisk skada ägt rum på grund av revisorns handling.

---

²⁵ Ibid

²⁶ Ibid, s. 155

²⁷ Aspholm, 2002, s. 22

3.1.2 NJA 1992 s. 243

För att belysa problematiken kring om det överhuvudtaget föreligger ett uppdragsavtal kommer här att presenteras rättsfall NJA 1992 s. 243.

Rättsfallet redogör för frågan huruvida ett uppdragsavtal föreligger mellan revisorn Yngve L. och Anna-Stina H. Bakgrunden till fallet är att Anna-Stina övertog aktierna i företaget Confecta som hennes man L.H drev fram till sin död 1974. Bland annat hade Confecta agenturen för Haribo Lakrids A/S, detta danska företag var Confectas största och viktigaste leverantör då de utgjorde 70 % av Confectas omsättning. Kort efter L.H:s död sade Haribo upp samarbetet med Confecta, vilket medförde att den senare hamnade i en ekonomiskt besvärlig situation. Anna-Stina undersökte om Haribo var intresserade att köpa företaget, vilket de inte var, men kontentan blev att Haribo övertog Confectas lokaler, inventarier, personal och den delen av varulagret som bestod av just Haribos produkter. Affären klargjordes efter det att Anna-Stina rådfrågat Yngve L, som i ett tjugotal år varit revisor i Confecta. Vidare hade han hjälp makarna H med deras självdeklarationer, och även fungerat som deras rådgivare.

Den resterande delen av lagret överläts till Skånekonfektyrer AB utan Yngve L:s medverkan vid affären. Dessa båda affärer medförde att Confectas balansräkning uppvisade en vinst på 834 148 kronor, därmed utgjorde företaget ett "vinstbolag". Det ansågs vid denna tidpunkt tillhöra baskunskaperna för en auktoriserad revisor såsom Yngve L., att känna till bestämmelserna om vinstbolag. Med anledning av försäljningen hade Yngve L. under ett styrelsemöte räknat ut att aktierna i företaget var värda 930 000 kronor, någon diskussion om de skattemässiga påföljderna vid en eventuell försäljning ägde ej rum. Det ska även påpekas att detta styrelsemöte var ett av sammanlagt tretton stycken som inträffade efter L.H:s död och efter försäljningen av företaget. Av dessa tretton möten var Yngve närvarande vid sju stycken i egenskap av rådgivare till Anna-Stina.

HD bedömer att Yngve L. vid flertalet tillfällen konsulterats med frågor angående försäljningen. Dessutom var han närvarande vid de överläggningar som resulterade i att affären blev av. Även det faktum att Anna-Stinas son, R.H som vid tidpunkten läste beskattningsrätt vid Lunds universitet, hade kontaktat Yngve L. via telefon angående bestämmelserna kring så kallade vinstbolag, ansåg HD peka på ett uppdragsförhållande

mellan Yngve L. och Anna-Stina. Med tanke på Yngve L: s mångåriga engagemang som revisor i företaget samt rådgivare i makarnas deklarationsfrågor, utgjorde också fog för HD att anse att ett uppdragsförhållande förelåg. Slutligen menar HD att Yngve L. inte kunnat undgå att Anna-Stina betraktat honom som sin ekonomiska rådgivare, därav anses det ha uppkommit ett uppdragsförhållande mellan de båda parterna. Med anledning av sin culpösa rådgivning anses Yngve L. vara skadeståndsskyldig gentemot Anna-Stina.

I regeringens prop. 2002/03:133 framgår det att ett uppdragsförhållande kan uppstå även om det inte föreligger ett avtal mellan parterna.²⁸ Kleineman har uttalat sig om utgången av rättsfallet. Han anser att det sällan föreligger formella avtal vid professionell rådgivning, såsom en revisors rådgivning till en klient. Visserligen tycker Kleineman att det är svårt att peka på när gränsen för ansvar har passerats. Men på grund utav avsaknaden av formella avtal räcker det inte med att påstå att uppdragsavtal måste föreligga mellan skadevällande- och skadelidande part, för att gränsen för ansvar har passerats.²⁹ Vidare anser Kleineman att om rådgivaren i en situation som den i rättsfallet, känner en tvekan eller anar att klienten uppfattar honom eller henne som rådgivare, bör rådgivaren meddela klienten att denne skaffar särskild hjälp.³⁰ Moberg är inne på samma linje som Kleineman och anger att om en revisor vill undvika att ses som rådgivare, och därmed hamna i samma situation som Yngve L. gjorde i rättsfallet, krävs det att denne uppvisar stor försiktighet.³¹

Även Engström och Lewén har i en artikel belyst rättsfallet, där de utreder när rådgivning uppstår. De anser precis som HD, att det räcker med ett telefonsamtal mellan klient och rådgivare för att biträde eller rådgivning ägt rum. Även om Yngve L. ansåg att det aktuella telefonsamtalet var ”bekanta emellan”, så ogillades detta av HD. Engström och Lewén anser att om rådgivaren skall vara på den säkra sidan krävs det att denne klargör i brev, fax eller e-postmeddelande att ett sådant telefonsamtal inte rör rådgivning.³²

Som beskrivits i rättsfallet ovan räckte det att Anna-Stina uppfattade att det förelåg ett uppdragsavtal, samt att Yngve L. borde ha insett att han betraktades som Anna-Stinas rådgivare. Jag anser att det föreligger ett uppdragsavtal mellan revisorn och klienten.

---

²⁸ Prop. 2002/03:133, Lag om finansiell rådgivning till konsumenter, s. 15 ff

²⁹ Kleineman, 1998, s. 187

³⁰ Kleineman, Skatterådgivarna och skadeståndsansvaret, 1998, s. 106

³¹ Moberg, 2006, s. 169

³² Engström & Lewén, Revisorn, rådgivaren och det svenska samhällsklimatet, 2003, s. 16

Framförallt på grund av att Yngve L. under många år hjälpt paret med självdeklarationer, och dessutom var han närvarande vid många styrelsemöten, samt även vid överläggningen som resulterade i att affären blev av. Vidare anser jag att revisorn överhuvudtaget inte alls gjort något för att få det att framstå som att ett uppdragsförhållande ej föreligger, det borde vara upp till Yngve L. att försäkra sig om att klienten är införstådd i detta.

3.2 Kapitelsammanfattning

Kapitlet har gett en presentation av revisorns skadeståndsansvar vid rådgivning. Sedan har de olika rekvisiten lyfts fram, i anknytning till dessa har även rättsfall NJA 1992 s. 243 presenterats. Rättsfallet belyser svårigheterna att avgöra om det föreligger något uppdragsavtal eller ej.

4. Allmänt om culpa och culpabedömning

Kapitlet inleds med en introduktion av begreppet culpa, och fortsätter sedan med en redogörelse för olika metoder för culpabedömning, med tyngdpunkt på Dahlmans teori om konkurrerande culpakriterier.

4.1 Culpa

Om culpa stadgas i SkL 2 kap 1 §: ”den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar personskada eller sakskada skall ersätta skadan”.³³

Culpa (eller vållande) kan användas som ett samlingsbegrepp för de subjektiva rekvisiten uppsåt och oaktsamhet, vilket medför att ansvar enligt culparegeln antyder ansvar för just uppsåt eller oaktsamhet. Den latinska termen culpa användes ofta för oaktsamhet, och kan även betyda skuld. När man pratar om culpabedömning menas ”den grad av oaktsamhet som medför skadeståndsskyldighet”, enligt Hellner och Johansson.³⁴

Vanligtvis delas culparegeln in i en objektiv och en subjektiv sida. Kravet på att skada har uppstått, samt att orsakssamband föreligger mellan handling (eller underlåtenhet att handla) och den inträffade skadan, hänförs till den objektiva sidan (det vill säga rekvisit nummer 3 och 4). Culparegelns subjektiva sida berör förhållanden som rör skadevållarens person. Detta betyder att om skadevållaren innehar vissa egenskaper, kan det medföra att större krav ställs på skadevållaren. Med andra ord kan man säga att den subjektiva sidan berör psykiska faktorer hos skadevållaren. Det är inte helt okomplicerat att dra gränsen mellan vad som skall hänföras till respektive sida.³⁵

Huruvida den som påstås ha handlat oaktsamt borde ha agerat på ett annat sätt är den grundläggande frågan vid culpabedömning. Hellner och Johansson beskriver i sin bok *bonus pater familias*. Med detta menar de ”att skadeståndsgrundande oaktsamhet består i underlåtenhet att iaktta den grad av aktsamhet som kännetecknar en god familjefader”. Det skall dock tilläggas att Hellner & Johansson anser att denna teori får betraktas som

---

³³ SkL 2 kap. 1 §

³⁴ Hellner & Johansson, Skadeståndsrätt, 2002, s. 123

³⁵ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar, 2001, s. 44 ff

föråldrad.³⁶ Enligt Roos betraktas detta som den traditionella uppfattningen av culpabedömningen, men den innebär dock en kraftig förenkling av verkligheten. Samme Roos menar att culpabedömning kan ske antingen genom normavvägning eller riskavvägning, där han anser att det förstnämnda torde vara det vanligast förekommande.³⁷ Senare i uppsatsen kommer jag att redogöra för Dahlmans åsikter som skiljer sig lite från Roos.

4.2 Normavvägning

Normavvägning innebär att skadegörarens handling ställs mot en objektiv, samhälleligt accepterad norm för att avgöra huruvida handlingen ska betraktas som oaktsam eller ej. Precis som jag skrev ovan, anser Roos att uppfattningen om bonus pater familias måste anses kasserad. Exempel på normer som kan bli aktuella är de som är uttryckta i lagen, som går att utläsa ur ett prejudikat, i ett förarbete eller förordning. Oftast går det att via samhällets regelsystem konstruera normer som är allmänt accepterade, vilka ska kunna avgöra huruvida culpa föreligger eller ej. Sedan blir det upp till domstolarna att pröva normens lämplighet och skälighet.³⁸

Det subjektiva momentet i normavvägningen tillkommer då man väger in skadegörarens förhållande. Naturligtvis är ansvar ett av de subjektiva förhållanden, men även personliga kvalifikationer och utbildning kan räknas in. Till exempel är det en själv som bär ansvaret att man är kvalificerad för det man sysslar med. Här kan en parallell dras till rådgivningsansvaret. Visar det sig att rådgivaren tar sig vatten över huvudet är det denne som bär risken att bli skadeståndsskyldig. Genom att påstå att man inte känner till normerna som ligger till grund för culpabedömning, är inte ansvarsbefriande.³⁹

4.3 Riskavvägning, den fria culpabedömningen

Visar det sig att författningar, prejudikat eller förarbeten inte ger någon ledning är det upp till domstolarna att göra en fri bedömning.⁴⁰ Riskavvägning, eller den fria culpabedömningen, är den andra metoden för att bedöma om culpa föreligger. Denna bedömning blir som sagt tillämpbar vid de tillfällen då det inte finns någon norm att tillgå, eller då det inte heller går att

---

³⁶ Hellner & Johansson, 2002, s. 125

³⁷ Roos, Ersättningsrätt och ersättningssystem, 1990, s. 105

³⁸ Ibid

³⁹ Ibid s. 106 ff

⁴⁰ Hellner & Johansson, 2002, s. 130

konstruera en lämplig handlingsnorm. Detta medför att de fall som kräver riskavvägning blir mer komplicerade till sin art än de som kan bedömas enligt normavvägningsmetoden.

Vid användning av riskavvägningsmetoden sammanställs fyra olika faktorer. Dessa faktorer är; (1) risken för skada, (2) den sannolika skadans storlek, (3) möjligheterna att förekomma skada och (4) den handlandes möjligheter att inse risken för skada.⁴¹ Utgångspunkten för den fria culpabedömningen är alltså risken för skada. I samma takt som sannolikheten för skada vid en handling ökar, ställs krav på att åtgärder för att förhindra skadan tas i beaktande.⁴² Dessa tankegångar grundar sig på den amerikanske domaren Learned Hand som beskriver det skadeståndsrättsliga kravet så här:

*”The degree of care demanded of a person by an occasion is the result of three factors: the likelihood that his conduct will injure others, taken with the seriousness of the injury if it happens, and balanced against the interest which he must sacrifice to avoid the risk. All these are practically not susceptible of any quantitative estimate, and the second two are generally not so, even theoretically. For this reason a solution always involves preference, or choice between incommensurables, and it is consigned to a jury because their decision is thought most likely to accord with commonly accepted standards, real or fancied”.*⁴³

Beskrivningen har fått namnet “the Learned Hand formula” och utgår från att det finns en ekonomisk avvägning mellan nytta och kostnad av ett handlande som kan medföra skada.⁴⁴

4.4 Konkurrerande culpakriterier

Dahlman har en lite annorlunda syn på culpabedömningen jämfört med Roos och Hellner & Johansson. Han väljer att dela in culpabedömningen i tre olika kriterier, nämligen normalitetskriteriet, det ekonomiska kriteriet samt trygghetskriteriet. Ovan har jag redogjort för normavvägningsmetoden och riskavvägningsmetoden utifrån hur Roos och Hellner & Johansson betraktar dessa. Enligt Dahlman så befinner sig normavvägningsmetoden och riskavvägningsmetoden i ett konkurrensförhållande till varandra. Roos menar att riskavvägningsmetoden används endast när normavvägningsmetoden inte är tillämpbar, ett påstående som inte Dahlman delar.⁴⁵

---

⁴¹ Roos, 1990, s. 107

⁴² Hellner & Johansson, 2002, s. 132

⁴³ Ibid, s. 130

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Dahlman, Konkurrerande culpakriterier, 2000, s. 17 ff

4.4.1 Normalitetskriteriet

Dahlman anser att det enligt normalitetskriteriet krävs att de försiktighetsåtgärder som normalt brukar vidtas i den verksamhet man utövar, skall vidtas. För att reda ut vad som är normalt inom skadeståndsrätten, gör han en uppdelning i två metoder, den första går ut på att skapa en fiktiv person och undersöka hur denne agerar i skadevållarens situation, och den andra metoden utreder de sociala vanorna i samhället och undersöker om skadevållarens agerande matchar dessa (etablerade aktsamhetsvanor).⁴⁶ Nedan är det min förhoppning att redogöra för Dahlmans tre olika kriterier där jag kommer att lägga störst vikt vid normalitetskriteriet.

4.4.1.1 Fiktiv normalperson

Denna metod sker i två steg. Det första som görs i utredningen är att man försöker skapa en bild av normalpersonens allmänna försiktighetsnivå, det vill säga försöka hitta balansen mellan försiktighet och risktagande för normalpersonen.⁴⁷ Om det visar sig att verksamheten som skadevållaren ägnar sig åt innebär ett innehav av en speciell kompetens, medför det att skadevållaren jämförs med en normalperson som innehar denna kompetens. Dahlman gör här en jämförelse mellan en läkare som gjort en felaktig diagnos med en normalt aktsam läkare. Här skulle man kunna byta ut läkaren mot en revisor. Efter det att man kommit fram till den fiktiva normalpersonens allmänna försiktighetsnivå, är det dags för det andra steget i bedömningen. Detta andra steg går ut på att den fiktiva normalpersonen antas ha befunnit sig i skadevållarens situation. Avgörande betydelse är då om denna fiktiva normalperson på något sätt hade handlat annorlunda än skadevållaren. Visar det sig att det är så, och att den fiktiva normalpersonens agerande hade förhindrat olyckan, anses skadevållaren ha agerat culpöst. Om det tvärtom visar sig att den fiktiva normalpersonen hade agerat likadant som skadevållaren, hade den sistnämnde undgått ansvar. Med detta menar Dahlman att man kan se den fiktiva normalpersonen som en moralisk måttstock.⁴⁸

4.4.1.2 Etablerade aktsamhetsvanor

Genom att jämföra skadevållarens agerande med de aktsamhetsvanor som finns vedertagna i den verksamhet som skadevållaren bedriver, går det att undersöka huruvida skadevållaren agerat ”normalt” eller inte. Detta är enligt Dahlman den andra metoden som kan användas.

---

⁴⁶ Ibid s. 33

⁴⁷ Ibid s. 34

⁴⁸ Dahlman, 2000, s. 36 ff

Metoden går ut på att skadevällaren inte kan anses ha agerat culpöst om denne följer de etablerade aktsamhetsvanor som finns. En förutsättning för att metoden överhuvudtaget skall kunna tillämpas är förstås att det finns etablerade aktsamhetsvanor i den aktuella verksamheten. Dahlman menar att när dessa vanor väl finns tillgängliga, är de oftast väldigt konkreta och väl kända av den utövande yrkesgruppen. Huvudregeln säger att:

*”om det finns en etablerad aktsamhetsvana för den verksamhet som skadevällaren ägnade sig åt, och skadevällaren har vidtagit alla de försiktighetsåtgärder som aktsamhetsvanan föreskriver, så anses skadevällaren ha agerat [normalt] och undgår skadeståndsansvar”.*⁴⁹

Dock finns ett viktigt undantag till huvudregeln. För att utröna vad som är ”normalt” utifrån en etablerad aktsamhetsvana måste denna vara adekvat i förhållande till den situation som skadevällaren befann sig i.⁵⁰

4.4.2 Det ekonomiska kriteriet

För att agera aktsamt enligt det ekonomiska kriteriet anser Dahlman att man inte genom ytterligare försiktighet skulle kunna minska de sammanlagda kostnader som verksamheten ger upphov till. Tilläggas bör att vid culpabedömning enligt detta kriterium, bedöms alla olägenheter i pengar, eftersom de skall kunna adderas och subtraheras till och från varandra. Ett krav för att kriteriet skall fungera, är att alla kostnader värderas lika, oavsett om det är ens egna eller andras, ett annat krav är att man antas agera kostnadseffektivt. Enligt Dahlman skall det ekonomiska kriteriet vidtas *”om förtjänsten av att den vidtas hade räckt till för att [fullt ut] kompensera den som förlorar på åtgärden”.*⁵¹

Dahlman anser att det ekonomiska kriteriet liknar den riskavvägningsmetod som Roos presenterar.

4.4.3 Trygghetskriteriet

Dahlman anser att när HD inte gör sin culpabedömning enligt normalitetskriteriet eller det ekonomiska kriteriet blir ett tredje kriterium aktuell, nämligen trygghetskriteriet. Oacceptabel trygghet är trygghetskriteriets huvudregel. För att kunna tillämpa kriteriet krävs det att vårdslöshet föreligger om skadevällarens verksamhet har en säkerhetsbrist som utsätter

---

⁴⁹ Ibid, s. 39 ff

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Dahlman, 2000, s. 43 ff

potentiella skadelidande för en oacceptabel otrygghet. Enligt Dahlman är det svårt att svara på när en otrygghet är oacceptabel, men det kan härledas ur dessa två faktorer:

- 1) allvarligheten av den olycka som kan inträffa
- 2) skadelidandes möjligheter att förhindra olyckan genom egen försiktighet⁵²

Det som slår mig är att Dahlmans teori om trygghetskriteriet mer blir tillämpligt då det finns risk för någon slags fysisk skada och inte någon ekonomisk skada som blir fallet när en rådgivare, som till exempel en revisor handlat culpöst. Därmed kommer jag inte att gå djupare in på trygghetskriteriet.

4.5 Kapitelsammanfattning

Kapitlet inleds med en presentation av culpa, en förklaring ges till den objektiva respektive subjektiva sidan av culpa. Culpabedömning kan traditionellt delas in i normavvägning eller riskavvägning, där den förstnämnda är den vanligast förekommande. Som avslutning presenteras Dahlmans teorier om konkurrerande culpakriterier. Dahlman anser att normavvägningsmetoden och riskavvägningsmetoden befinner sig i ett konkurrensförhållande till varandra. Istället väljer han att göra en indelning i normalitetskriteriet, det ekonomiska kriteriet samt trygghetskriteriet.

---

⁵² Ibid, s. 69 ff

5. Culpabedömning i samband med revisorns rådgivning

Kapitlet inleds med en presentation av den klassificering vilken de olika rättsfallen kan sorteras in under. Därefter presenteras rättsfallen med en sammanfattning som sedan följs av doktrинens synpunkter samt mina egna synpunkter.

5.1 Inledning – utgångspunkter

Det är nu dags att avgöra när en revisor anses vara culpös genom att presentera de rättsfall som ligger till grund för uppsatsens syfte, samt att föra en diskussion kring de övriga rättskällor som finns. Jag har valt att dela in rättsfallen i följande tre olika moment:

- skatterådgivning
- oklart rättsläge
- pedagogiska plikten

Det skall även tilläggas att samma rättsfall med fördel kan sorteras in under mer än ett av ovan nämnda moment, det vill säga att momenten går in i varandra. Nedan kommer dessa moment att presenteras och i anslutning till dem presenteras rättsfallen, doktrинens synpunkter samt mina egna åsikter. Innan vi kommer in på rättsfallen ämnar jag dock ge en beskrivning av det ansvar som åligger revisorer som agerar som rådgivare.

5.2 Professionsansvar

Tidigare har jag beskrivit normavvägningsmetoden och riskavvägningsmetoden eller den fria culpabedömningen. Medan normavvägningsmetoden fäster stor vikt vid lagar och förordningar, är det tvärtom med riskavvägningsmetoden, denna tillämpas ju när det inte går att få vägledning i lagar och förordningar. När det gäller revisorer, som kan betraktas som professionella rådgivare blir det alltmer speciella måttstockar och normer inom branschen som ligger till grund för culpabedömningen. Detta kallas allmänt av doktrinen för professionsansvar. Detta innebär att culpabedömningen sker efter normer och sedvänja som är aktuella i den bransch som rådgivarna är verksamma i, till exempel för revisorer. Enligt

Moberg bör man *”jämföra revisorns beteende med det beteende som enligt professionen optimerar uppdragsgivarens målsättning med rådgivningen”*.⁵³

Även Samuelsson och Sjøgaard använder benämningen professionsansvar, vilket bedöms efter culparegeln. De menar att *”den, der erhvervsmæssigt udøver en bestemt virksomhed og ikke lever op til branschens normer, må som regel antages at have handlet culpøst”*.⁵⁴

Med andra ord så föreligger culpa om man handlar annorlunda än hur de normer som professionen satt upp. Langsted menar att professionsansvaret är ett ”strengt” ansvar, det vill säga att domstolarna ställer högre krav på professionella yrkesutövare såsom till exempel revisorer när dessa agerar som rådgivare.⁵⁵

Kleineman däremot väljer att benämna fenomenet metodansvar. Precis som Moberg anser han att det först måste stipuleras den norm som revisorn underlåtit sig att följa, för att sedan utreda om denna norm åsidosatts på ett sådant sätt att handlingen kan anses som culpös. Kleineman anser att det för många professioner finns yrkesprinciper, och gör därmed för revisorer, en koppling mellan termen metodansvar och begreppet god revisorssed.⁵⁶

En viktig del av professionsansvaret är specialistansvaret. Kleineman nämner detta i sin artikel som *”strängare än generalistens ansvar”*.⁵⁷ Det är ju av största vikt att till exempel en skatterådgivare innehar en sakkunskap som gör honom eller henne till en specialist.

5.3 Skatterådgivning

Domstolarna har enligt Langsted en kluven inställning till skatterådgivning. Han menar att skatterådgivning å ena sidan handlar om att klienten vill sänka sin skattekostnad. Med andra ord så vill skatteborgenären (klienten) undandra sina intäkter och sin förmögenhet från beskattning, vilket på så sätt minskar statens intäkter. Å andra sidan är det rådgivarens förpliktelse att se till så att klientens uppställda krav efterlevs på bästa möjliga sätt, detta är även domstolarnas utgångspunkt.⁵⁸ Kleineman resonerar på liknande sätt och menar att det

---

⁵³ Moberg, 2006, s. 170

⁵⁴ Samuelsson & Sjøgaard, Rådgiveransvaret, 1993, s. 22

⁵⁵ Langsted, 2004, s. 171

⁵⁶ Kleineman, 1998, s. 189

⁵⁷ Kleineman, 1999, s. 453

⁵⁸ Langsted, 2004, s. 398 ff

finns en uppfattning om att rättsordningen inte borde ge skatterådgivare samma skydd som övriga rådgivare på grund av att skatterådgivningen syftar till att undandra staten skattemedel. Dock anser Kleineman att införandet av en sådan moralisk måttstock inte är att rekommendera.⁵⁹ Han menar även att det för en skatterådgivare inte är lätt att påvisa att dennes rådgivning inte lett till en ekonomisk skada för klienten. Det som skulle kunna vara till rådgivarens fördel är att denne gör det sannolikt för klienten att, dennes skattesituation är den att, klienten drabbas av samma skatt även om han eller hon ej följer rådgivarens råd.⁶⁰

Problematiken som kan uppstå i samband med skatterådgivning presenteras i följande rättsfall som är hämtade både från Sverige och Danmark.

NJA 1992 s. 58

Detta mål rör makarna B. som av revisionsbyrån Sparev getts oaktsam rådgivning. HD befann revisionsbyrån skadeståndsskyldig på grund av att denne orsakat makarna B. en skatteutgift de annars inte skulle ha haft. Bakgrunden till målet är att makarna B. då aktiebolagslagstiftningen höjde minimikapitalet från 5 000 till 50 000 kronor, ändrade bolagsform från aktiebolag till handelsbolag efter råd från revisionsbyrån. Eftersom makarna inte ville binda ytterligare kapital i aktiebolagsform valde de att följa revisionsbyråns råd vilket medförde att de debiterades utskiftningsskatt med 64 903 kronor. Ur utredningen framgår det att denna skattekostnad hade kunnat undvikas ifall makarna fortsatt driva sin rörelse i aktiebolagsform. Det som utlöste utskiftningsskatten var till stor del en lagerreserv som vid tidpunkten för ändringen av bolagsform uppgick till 223 550 kronor. Revisorn S.E. redogör för HovR:n att han frågat makarna om någon betydande förändring av varulagrets sammansättning skett sedan föregående års bokslut. På denna fråga hade makarna svarat revisorn nekande. HovR:ns bedömning, som även ligger till grund för HD:s bedömning, visar att HovR:n finner att revisorn S.E. borde insett att varulagret i ett mindre detaljhandelsföretag har stor betydelse för dess ekonomiska ställning. Därmed tycks det besynnerligt att revisorn inte gjort ytterligare kontroller angående lagrets sammansättning. Vidare anses det att S.E. borde inventera varulagret innan den slutliga rådgivningen framfördes till makarna B. HD kommer fram till att *"S.E. har sålunda åsidosatt den omsorg han haft att iaktta vid*

---

⁵⁹ Kleineman, Skatterådgivarna och skadeståndsansvaret, 1998, s. 106

⁶⁰ Ibid, s. 106 ff

*yrkesmässig rådgivning, och därigenom av oaktsamhet vållat makarna B. den skada som avses med talan”.*⁶¹

Kleineman har till detta rättsfall gjort ett uttalande och anser att förutsättningen för skadeståndsansvar är att skadelidande part kan påvisa att möjligheter till en alternativ handling, som kunnat leda till reduktion av skadan, varit möjlig. Visar det sig att ett sådant handlingsalternativ saknas, är rådgivarens tjänst felaktig, och klienten borde kunna kräva tillbaka sitt utbetalade arvode till rådgivaren. Dock är det inte bevisat att rådet medfört en skada. För att detta ska ske måste rådgivaren kunna presentera ett alternativt råd som klienten som alternativ borde ha valt.

*”Slutsatsen är att det får antas vara så, att det åligger den rådfrågande att visa att han vidtagit en disposition i förlitan på det vårdslösa rådet och att detta således föranlett honom en skatteutgift som han eljest inte skulle ha haft. Hans skada skall då anses motsvara denna utgift om inte rådgivaren kan göra sannolikt att skadan blivit mindre”.*⁶²

Kleineman anser även att HD inte fann ”den skattemässiga totaleffekten” av revisorns råd möjlig att med säkerhet kunna beräkna. Dessutom menar han att det fanns andra aspekter än endast de skattemässiga som beaktades i HD: s dom. Detta var en av anledningarna till att revisorn ansetts ha agerat culpöst.⁶³

Som framgår av rättsfallet har makarna B. på grund av revisionsbyråns oaktsamma rådgivning förorsakats en skatteutgift som de annars inte skulle haft. Dock framgår det att revisionsbyrån ansett det skatteråd de lämnat inte tillfogat klienten någon skada, utan att det istället varit fördelaktigt för dem. Ur HD:s bedömning framgår det att:

*”i linje med vad som uttalats av HD får utgångspunkten för skadebedömningen vara att makarna B orsakats en skatteutgift som de annars inte skulle ha haft. Skadan får anses svara mot utgiften i den mån [revisionsbyrån] inte gjort sannolikt att skadan blivit mindre”.*⁶⁴

Jag anser att en intressant detalj i detta rättsfall är det som både Moberg och Kleineman beskrivit, nämligen att det verkar föreligga någon form av omvänd bevisbörda. De menar att

---

⁶¹ Se NJA 1992 s. 58

⁶² Kleineman, Rådgivares informationsansvar, 1998, s. 200 ff

⁶³ Kleineman, Skatterådgivarna och skadeståndsansvaret, s. 108

⁶⁴ Se NJA 1992 s. 58

HD kommit fram till att det är upp till makarna B. att visa att det vårdslösa rådet föranlett en skatteutgift som de inte skulle ha haft om de inte följt rådet från revisorn. Makarna B: s skada anses då motsvara utgiften, om inte rådgivaren kan påvisa att skadan varit mindre. Alltså är det rådgivaren som i detta fall innehar bevisbördan. Ur HD:s dom framgår det att:

”makarna B. orsakats en skatteutgift som de annars inte skulle ha haft. Skadan får anses svara mot utgiften i den mån Conceptor (före detta Sparev) inte gjort sannolikt att skadan blivit mindre”.⁶⁵

Som jag tidigare nämnt i uppsatsen är det fullt möjligt att samma rättsfall passar in under fler än en ”underrubrik”. Just detta rättsfall skulle lika gärna kunna placeras under *pedagogiska plikten* (beskrivs längre fram i uppsatsen). Anledningen till detta är enligt min mening den plikt rådgivaren har att beskriva möjligheterna men även riskerna som följer med ett råd. Det kan tydligt utläsas ur rättsfallet att revisorn varit oaktsam då denne ej informerat klienten på ett tillfredställande sätt med avseende på val associationsform.

Vidare anser jag att detta rättsfall kan appliceras på Dahlmans beskrivning av normalitetskriteriet som tidigare beskrivits i uppsatsen. När jag läser HD:s dom anser jag att HD ”skapat” en fiktiv revisor med ”normala” egenskaper, som de sedan jämför med revisorn S.E:s agerande för att på så vis komma fram till att S.E agerat culpöst.

NJA 1998 s. 625

De båda parterna i målet är Ola E och Göran J, den senare verksam i revisionsbolaget Skärgårdsrevision AB. Ola E som var affärsman ägde 24 % av en fastighet i Gamla Stan, Stockholm. När det stod klart att Ola E skulle flytta ifrån Stockholm bestämde han sig för att sin andel i fastigheten. Han sålde 14 % av fastigheten år 1991 och resterande 10 % år 1993. Anledningen till att sälja av i två omgångar var skattemässig. För ändamålet anlidade Ola E revisorn Göran J, som räknade fram den skatt på realisationsvinsten som Ola skulle ”drabbas av”. Efteråt visade det sig att skatten blev avsevärt mycket högre än vad Göran J först beräknat.

Ola E menar att enda anledningen till att han sålde fastigheten var att han ansåg att den av Göran J uträknade realisationsbeskattning var låg. Vidare menar Ola E att

---

⁶⁵ Ibid

försäljningssituationen 1993 var annorlunda än den 1991, på grund av att det vid denna tidpunkt skedde en allmän nedgång i fastighetsvärdena.

HD kommer i sin bedömning fram till att Ola E åsamkats en ekonomisk skada på grund av revisorns vårdslösa skatterådgivning. Däremot kunde inte revisorn lastas för den uppkomna fastighetskris som på sätt och vis även drabbade Ola E. HD anser att nedgången i fastighetsvärden inte har någon korrelation med den culpösa skatterådgivning som revisorn Göran J gett till klienten Ola E.

Gullefors kommenterar rättsfallet i sin bok, ur denna framgår bland annat att revisionsbolaget påstod att Ola E skulle ha sålt fastigheten även om han ägt kännedom om den verkliga reavinstskatten. Om revisionsbyrån kunnat bevisa detta, hade man undgått ansvar, eftersom det då inte hade haft någon betydelse för beslutet att sälja. Gullefors skriver att både tingsrätten och hovrätten ansåg att revisionsbyrån inte kunde bevisa detta.⁶⁶

I vissa situationer är det inte enbart skadevällaren som har bevisbördan. Liksom i det förra rättsfallet går det att utläsa att rådgivaren innehar bevisbörda för att undgå ansvar. Om Ola E visat att skada har inträffat, anses skadan svara mot utgiften i den mån inte uppdragstagaren (Göran J) har kunnat göra sannolikt att skadan blivit mindre. Kleineman anser att *”man skall bara få ersättning för den förlust man faktiskt lidit och inte göra någon vinst genom rådgivarens oaktsamhet”*.⁶⁷ Personligen anser jag att revisorn i detta rättsfall har visat prov på bristande sakkunskap och därigenom utfört en felaktig värdering som leder till en vårdslös skatterådgivning.

NJA 1992 s. 243

Detta rättsfall har presenterats tidigare i uppsatsen för att belysa problematiken kring om uppdragsavtal föreligger eller ej. Då rättsfallet är av den karaktären att det även är centralt inom skatterådgivning väljer jag att även nämna det under denna rubrik. Det som aktualiseras i detta rättsfall är det specialistansvar som revisorn innehar vid skatterådgivning. Som jag tidigare i uppsatsen nämnt beskriver Langsted professionella rådgivares ansvar som *”strengt”*. Moberg har kommenterat rättsfallet i sin bok *”som rådgivare med sakkunskap i*

---

⁶⁶ Gullefors, 2002, s. 69 ff

⁶⁷ Kleineman, 1999, s. 467

*skattefrågor har det ålagt Yngve L att belysa affärens skattekonsekvenser och att ge en korrekt information om gällande regler”.*⁶⁸

Nästa rättsfall (NJA 1992 s. 502), kommer att presenteras både här och under 5.4 Oklart rättsläge. Anledningen är att rättsfallet är centralt inom skatterådgivning men det belyser även problematiken som kan uppstå vid oklart rättsläge. Jag ämnar därför beskriva rättsfallet under detta avsnittet (skatterådgivning) och kommentera det, samt även föra en diskussion kring rättsfallet under 5.4.

NJA 1992 s. 502

Rättsfallet handlar om Hallandspostens Tidningstryckeri AB som var ett helägt dotterbolag till ett kommanditbolag som ägdes av familjen S. Det nämnda kommanditbolaget ägde en fastighet i Halmstad och till fastigheten tillhörande inventarier, som i sin tur hyrdes ut till aktiebolaget. För revision och rådgivning av koncernen svarade Reveko AB.

På grund av att ägarna till tryckeriföretaget ville sälja företaget fördes diskussioner med olika intressenter. När vissa av dessa spekulanter började granska företaget visade det sig att dess räkenskaper påvisade stora brister. När revisorerna från Reveko AB gått igenom räkenskaperna påpekade de i en skrivelse till styrelsen att vissa felaktigheter noterats i redovisningen och att bokslutet det aktuella året behövdes göras om för att överensstämja med god redovisningssed.

Kärande part redogör för att Reveko AB en längre tid anlits av dem, samt att tryckeriföretaget inte varit fullt belåtna med deras tjänster. Till alla instanser i målet anser käranden att de erhållit oaktsamma råd av revisionsföretaget i samband med försäljningen av företaget. För HD har tryckeriföretaget angett att revisionsföretaget borde ha rått dem att före försäljningen av företaget, låta kommanditbolaget till aktiebolaget sälja inventarierna till bokfört värde, som i sin tur kunnat sälja dessa vidare till marknadsvärde. Kontentan av detta handlande skulle bli att den potentiella köparen av företaget då skulle få möjlighet att utnyttja förlustavdrag. Reveko AB som i målet är svarande part, var medvetna om problematiken angående förlustavdrag. Eftersom Reveko AB inte anlits av tryckeriföretaget vid

---

⁶⁸ Moberg, 2006, s. 171

försäljningen av företaget anser de att den aktuella frågan borde tas upp mellan köpare och säljare.

Som framgår av texten ovan så deltog inte revisionsbyrån i de avtalsförhandlingar som hölls. Dessutom går det att utläsa ur rättsfallet att revisionsbyrån ej kan ställas till svars för bristfällig rådgivning då deras medverkan varit obetydlig. Kleineman skriver i sin artikel att: *”vid de tillfällen då skatterådgivaren hade varit närvarande hade de berörda frågorna behandlats på ett sätt som tyder på att diskussionen var [av allmän och preliminär karaktär] och att man kunde då inte förvänta sig annat än att råden skulle vara mycket allmänna”*.⁶⁹ Trots detta råder det enligt Kleineman inget tvivel om att revisionsbyrån i rättsfallet har agerat som skatterådgivare. Men på grund av att de endast medverkat i en begränsad del av ”affären” får det anses att de ej tagit sig an rollen som rådgivare.⁷⁰

RH 1998:40

Även om detta rättsfall inte gått hela vägen upp till HD, utan bara till Svea Hovrätt, vilket medför att prejudikatvärdet inte är lika högt, anser jag att det är befogat att inkludera det med syftet att belysa den problematik som kan uppstå vid skatterådgivning.

Rättsfallet handlar om Hans och Monica som gemensamt ägde ett bolag. År 1987 bestämmer de sig för att sälja bolaget och kontaktar därför en bank för att få råd hur de skulle kunna reducera reavinstskatten på försäljningen. Banken kommer med förslag på ett antal transaktioner som skulle ge lägre reavinstskatt. Eftersom Hans och Monica hade en god kontakt med en skatteexpert på revisionsfirman X & Y, vänder de sig till denne för att kontrollera de råd som banken gett. X & Y föreslog en annan lösning än den banken hade rådgivit, nämligen att intäkten från försäljningen av det egna företaget skulle investeras i ett kommanditbolag, vilket i sin tur skulle leda till att Hans och Monica skulle kunna göra underskottsavdrag i sina deklARATIONER. Därmed skulle dubbla avdrag kunna erhållas. Hans och Monica väljer att följa X & Y:s råd. Emellertid visar det sig att det skattemässiga avdraget för underskottet i kommanditbolaget underkändes av Regeringsrätten. Både Tingsrätten och Hovrätten kommer fram till att Hans och Monica lidit skada i anledning av den oaktsamma rådgivning som X & Y gett.

---

⁶⁹ Kleineman, 1999, s. 461

⁷⁰ Ibid, s. 462

Hovrättsrådet Grobgeld var skiljaktig i målet och anförde att detta rättsfall ”går ut på avancerad skatteplanering i avseende på avsevärd realisationsvinst”. Culpan i rättsfallet ligger således i att revisionsfirman har varit oaktsamma i sin rådgivning och därmed förorsakat Hans och Monica en skada.

RH 1996:153

Detta rättsfall har i likhet med ovanstående inte lika högt prejudikatvärde som ett rättsfall som avgjorts av HD. Av samma anledning som tidigare väljer jag dock att inkludera det ändå.

Rättsfallet behandlar Kurt F som fram till 1984 ägde F Finans (härefter finansbolaget) tillsammans med två andra personer. Kurt F ägde 75 % av aktierna, således ägde de andra två de resterande 25 %. Dessa tre ägde även, tillsammans med Kurt F: s två döttrar Kurt F:s Bilaffär Aktiebolag (härefter bilbolaget). När det visade sig att de övriga två delägarna ville sälja sina aktier i bolagen, kontaktade Kurt F bolagens revisor Bengt M, som åtog sig uppdraget. Bengt M föreslog bland annat att Kurt F på grund av sin ålder (63 år) borde överlåta sina aktier i bilbolaget till sina döttrar. Det hela slutade med att döttrarna förvärvade aktier i finansbolaget och i bilbolaget. Dock ansåg skattemyndigheten att skattepliktig gåva förelåg. Finansbolaget förpliktades att betala gåvoskatt om närmare 2 300 000 kr. Kurt F väckte skadeståndstalan gentemot revisionsbolaget på grund av oaktsam skatterådgivning. Hovrätten anser att det tydligt framgick att Kurt F skulle motsätta sig revisorns förslag, om det visade sig att finansbolaget skulle tvingas betala någon skatt. Dessutom anser Hovrätten att den rådgivande revisorn har en skyldighet att ge klienten en korrekt information om gällande regler. Rättspraxis visade tydligt att det vid rådgivningstillfället inte var någon tvekan om att en sådan transaktion skulle leda till gåvobeskattning. Hovrätten ansåg att vårdslöshet förelåg från revisionsbolagets sida, och att detta medförde skadeståndsskyldighet.

Det framgår tydligt ur dessa båda rättsfall hur noga rådgivaren måste vara för att undgå ansvar. Komplexiteten på skatteområdet gör det speciellt riskfyllt att agera rådgivare inom detta område. I rättsfall RH 1996:153 anser jag att den pedagogiska plikten aktualiseras, närmare bestämt de risker som följer med ett sådant råd. Jag tycker att revisorn brustit i sitt informationsansvar. Längre fram i uppsatsen kommer jag att närmre gå in på den pedagogiska plikten.

UfR 2000:521

Jag ämnar nu presentera ett rättsfall hämtat från Högsta Domstolen i Danmark, UfR 2000:521 som handlar om klienten Skoubo, som beslöt sig för att efter lång tid som anställd starta egen firma. Till sin hjälp vid grundandet av aktiebolaget hade han revisorn Tholstrup som företrädde sitt revisionsbolag Tholstrup A/S. När Skoubos nya aktiebolag bildades, överfördes den goodwill som Skoubo som anställd tidigare byggt upp till aktiebolaget. Dock begick revisor Tholstrup ett värderingsmisstag när denne skulle värdera goodwillen, vilket medförde att skattemyndigheten ogillade värderingen av goodwillen. Klienten som under hela processen fullt ut litat på revisorn, kräver revisorn på skadestånd för felaktig rådgivning.

HD i Danmark kommer fram till att revisorn agerat culpöst och borde ha berättat och förklarat för klienten att det inte var säkert att skattemyndigheten skulle godkänna överföringen av goodwill till det nystartade aktiebolaget. Intressant i rättsfallet är att Landsretten anser att det ej går att påvisa att det finns något orsakssamband mellan revisorns rådgivning och ekonomisk skada för klienten. Alltså uppfylls inte rekvisitet om adekvat kausalitet. Dock ändrar HD på Landsrettens beslut och anser att revisorns felvärdering av goodwillen är att betrakta som grov, därmed dömer HD revisionsbolaget Tholstrup A/S och revisorn Tholstrup att till klienten Skoubo betala skadestånd á 150 000 DKR på grund av bristfällig revision i samband med skatterådgivning.

Ur Langsteds kommentarer till rättsfallet går det att utläsa att det är revisorns plikt att till klienten ge den bästa möjliga rådgivning som går, även inom skatteområdet, men att det samtidigt är upp till klienten att godkänna revisorns råd, under förutsättning att klienten blivit informerad om de möjligheter och framförallt risker som rådet medför. Dock är det i rättsfallet inte frågan om att klienten har någon ”professionell kunskap”, vilket medför ett högre krav på revisorns rådgivaransvar. Jag vill påstå att Langsteds teori om resurssvaga rådgivningsmottagare är aktuellt i detta rättsfall. Det framgår tydligt att klienten saknar kännedom om det aktuella området.

Enligt min mening skulle detta rättsfall lika gärna kategoriseras under den pedagogiska plikten. Jag anser att revisorn har brustit i sitt informationsansvar till sin klient. Att revisionsbolaget/revisorn döms för felaktig rådgivning kan ju tyckas bero på att revisorn inte tillräckligt informerat sin klient om möjligheter och risker i samband med rådgivningen.

5.3.1 Sammanfattning - skatterådgivning

Av de fem rättsfall som ovan presenterats har rådgivaren, alltså revisorn eller revisionsbolaget i samtliga fall ansetts agerat culpöst och därav blivit skadeståndsskyldig. I merparten av de aktuella rättsfallen anser jag att det handlar om mindre ägarledda bolag där bolagets ekonomiska situation har en stark koppling till ägarens/privatpersonens ekonomiska situation. Enligt min mening kan en del av rättsfallen även kategoriseras in under den pedagogiska plikten som senare kommer att presenteras, det vill säga att revisorn har ett informationsansvar gentemot klienten. En intressant detalj i rättsfall NJA 1992 s. 58 är att HD tycks ha skapat en fiktiv normalperson som sedan jämförs med revisorns agerande för att komma fram till om denne agerat culpöst eller ej. Därmed kan detta rättsfall appliceras på Dahlmans teori om normalitetskriteriet.

Efter denna genomgång av rättsfall som belyser problematiken kring skatterådgivning, drar jag slutsatsen att det är vanskligt att agera rådgivare i skattefrågor. Lagtextens omfång och komplexitet medför att rådgivningen känns ”farlig”. Det gäller att rådgivaren är påläst och vet vad som gäller, och att han eller hon är uppdaterad vad gäller nyheter inom området. För att agera skatterådgivare krävs det att denna person innehar en specialistkunskap inom skatterätt, det vill säga en specifik sakkunskap inom området. Det är rådgivarens skyldighet att, då denne agerar som professionell rådgivare, se till att klienten får rätt rådgivning. Samtidigt är det av största vikt att revisorn verkligen klargör för klienten vilka möjligheter och risker som rådet medför. Med andra ord är informationsansvaret väldigt viktigt. Dock ställs det inga orimliga krav på revisorn när denne agerar som rådgivare. Detta framgår ur nästa stycke där jag ämnar beskriva hur revisorn kan befrias från skadeståndsansvar då rättsläget anses vara oklart.

5.4 Oklart rättsläge

Naturligtvis finns det gränser för vad som anses vara rimligt för en revisor då denne agerar som rådgivare. Visar det sig att rättsläget är oklart, till exempel vid komplicerade skattetekniska frågor kan revisorn slippa skadeståndsansvar förutsatt att denne har beaktat det informationsansvar som rådgivaren har gentemot klienten. Nedan kommer ett svenskt och ett danskt rättsfall att belysa problematiken kring oklart rättsläge.

NJA 1992 s. 502

Rättsfallet har presenterats i sin helhet under rubriken skatterådgivning. Dock anser jag att det även bör tas med under rubriken oklart rättsläge. Det tycker även Aspholm som menar att revisorn i detta fall inte skall anses ha agerat oaktsamt i samband med rådgivning på grund av att de problemlösningar som var aktuella, till sin art var väldigt komplicerade och komplexa. Enligt Aspholm bör revisorn befrias från ansvar vid oklart rättsläge.⁷¹

Kleineman beskriver en grundprincip som HD formulerat för bedömning av komplicerade rättsfrågor. Denna bedömning gjordes av HD i samband med rättsfall NJA 1994 s. 598, men jag anser att den kan bli tillämplig även i det aktuella rättsfallet. HD:s grundprincip lyder:

*”allmänt sett är det påkallat att den som lämnar rådgivning i komplicerade rättsfrågor fäster uppdragsgivarens uppmärksamhet på om prejudikat saknas och om rättsläget av denna eller någon annan anledning kan vara osäkert. Behovet av att sådan information lämnas måste emellertid vara beroende av vem uppdragsgivaren är, vilka kvalifikationer han har och om han redan känner till problematiken. Fall kan tänkas där det framstår som så uppenbart att rättsläget är osäkert att ett särskilt påpekande härom får anses onödigt”.*⁷²

Detta rättsfall visar att revisorn ej anses ha agerat oaktsamt trots att klienten orsakats en ekonomisk skada som härrör från rådgivningen. Dock anser HD att man ej kan lasta rådgivaren i ett fall där oklart rättsläge föreligger. Jag anser att det känns naturligt att frikänna rådgivarna i fall då det inte med säkerhet går att fastställa vad lagen säger, samt att domstolarna tar hänsyn till hur komplexa och komplicerade rättsfallen är. Ju mer komplicerat problemet är, desto mindre ansvar bör rådgivaren ha. Vidare anser jag att Dahlmans teorier om fiktiv normalperson kan appliceras på detta rättsfall. Det går inte att utesluta att domstolen har jämfört revisorns agerande med en fiktiv normalrevisor som domstolen konstruerat.

UfR 1997:842

Revisionsföretaget R. har under lång tid företrätt Bøg & Thorhauge-koncernen i skattefrågor. Koncernen köper år 1983 alla aktier i företaget ApS, efter konsultation av R. Vid tidpunkten för köpet hade företaget ApS ett skattemässigt outnyttjat förlustavdrag på ungefär 3 miljoner DKR, samt två stycken skuldebrev med ett sammanlagt värde på cirka 3,4 miljoner DKR.

---

⁷¹ Aspholm, 2002, s. 108

⁷² Kleineman, Rådgivares informationsansvar, 1998, s. 192

Koncernen utnyttjar förlustavdraget och för att undgå skattekonsekvenser föreslog revisorn en skattefri fusion mellan bolagen. Dock visar det sig att nämnda fusion tvingades till beskattning, med anledning av detta kräver koncernen revisionsbolaget på skadestånd för felaktig rådgivning.

Landsretten menar att det vid tidpunkten måste betraktas som ovisst att undgå beskattning i detta fall. Vidare anser de att det vid dåvarande tidpunkt inte med säkerhet kunde sägas att det enligt skattemyndigheternas ställningstagande skulle gå att genomföra en sådan fusion. HD:s dom medför att revisionsföretaget frias från skadeståndsansvar på grund av det oklara rättsläge som rådde för tillfället.

Aspholm anser i sin publikation att problematiken kring detta rättsfall är det oklara rättsläget, och att det är detta som befriar revisionsbolaget från skadeståndsansvar.⁷³ Langsted anser i sin tur att det i rättsfallet är fråga om ”*ikke ganske ukomplicerede skatteforhold*”⁷⁴ Han menar att den danska motsvarigheten till HD förmodligen tagit i beaktande att frågan, vid tidpunkten, måste ses som osäker till sin karaktär vid tolkning av rättspraxis.⁷⁵

Även i detta rättsfall, i likhet med ovanstående, ”räddas” revisorn av det oklara rättsläget som råder vid tidpunkten. I övrigt är det samma motivering som till ovanstående rättsfall. Sammanfattningsvis kan man konstatera att oklart rättsläge bedöms till revisorns fördel, vilket i sin tur borde medföra att det blir klienten själv som får stå för de kostnader som oklar rättspraxis medför.

5.4.1 Sammanfattning – oklart rättsläge

Gemensamt för dessa båda rättsfall är att revisorn/revisionsföretaget ej anses ha handlat culpöst, trots att klienten orsakats en ekonomisk skada som härrör sig från rådgivningen från revisorn/revisionsföretaget. Enligt min mening tycks samtliga rekvisit för skadeståndsansvar vara uppfyllda. Dock anser HD både i Sverige och i Danmark att man ej kan ställa krav på att rådgivarna i de här fallen handlat culpöst på grund av det oklara rättsläge som föreligger, med andra ord uppfylls inte det första rekvisitet, culpa. Jag tycker att det känns naturligt att fria rådgivarna från ansvar då det ej med säkerhet går att fastställa vad lagen säger. Även att

---

⁷³ Aspholm, 2002, s. 107

⁷⁴ Langsted, 2004, s. 419

⁷⁵ Ibid

hänsyn tas till hur komplicerat och komplext problemet i en rådgivningssituation, anser jag är bra. Ju mer komplicerat problemet är, desto mindre ansvar bör rådgivaren ha.⁷⁶

Moberg belyser problematiken angående culpabedömningen för professionella rådgivare. Som jag tidigare i uppsatsen beskrivit så anser Moberg att det finns ett professionsansvar, och att ”*man i culpabedömningen bör jämföra revisorns beteende med det beteende som enligt professionen optimerar uppdragsgivarens målsättning med rådgivningen*”.⁷⁷

Jag anser att ovanstående citat kan appliceras på rättsfall NJA 1992 s. 502 på grund av att revisionsföretaget överhuvudtaget inte fanns med i uppdragsgivarens målsättning med rådgivningen, eftersom de inte hade anlåtats vid försäljningen och således inte kan bära något ansvar för affärens utgång.

Citatet kan även appliceras på det danska rättsfallet. Visserligen är ju uppdragstagarens målsättning med rådgivningen naturligtvis att denna skall hjälpa och inte stjälpa, men samtidigt måste hänsyn tas till det rättsläge som råder. Även Kleinemans resonemang om metodansvar anser jag vara aktuellt i sammanhanget, eftersom han i detta menar att det vid somliga slag av rådgivning som rör svåra frågor kan medföra att metodansvaret kränks.⁷⁸ Det framgick tydligt ur båda rättsfallen att det var fråga om komplicerade problem, och att man då skall vara försiktig med att döma rådgivaren som culpös.

Som beskrivits kan revisorn i samband med rådgivning undgå skadeståndsansvar om det föreligger ett oklart rättsläge. Det känns naturligt att domstolarna tar hänsyn till detta då det speciellt inom skatteområdet kan uppstå väldigt komplexa och komplicerade situationer. Oklart rättsläge kan sammanfattas med att ju mer komplicerat och komplext problemet är, desto mindre ansvar bör rådgivaren ha.

5.5 Pedagogiska plikten

Den pedagogiska plikten, eller informationsansvaret som det även kan benämnas innebär att rådgivningsuppdraget som revisorn åtar sig bör grundas på det professionsansvar som revisorn har. Aspholm anser att professionsansvaret ”*innebär för revisorns del att han vid*

---

⁷⁶ Aspholm, 2002, s. 199

⁷⁷ Moberg, 2006, s. 170

⁷⁸ Kleineman, Rådgivarens informationsansvar, 1998, s. 189 ff

*utförandet av uppdraget bör beakta intressenters intressen genom att iaktta en kostnadsrelaterad aktsamhetsgrad”.*⁷⁹

Det är ju rådgivarens ansvar att presentera möjligheterna med rådet, men även riskerna, så att klienten är införstådd med båda variabler. Elfström anser att rådgivare vid utfärdande av skriftlig information måste se till att budskapet når fram till informationsmottagaren. Han tillägger att det är upp till rådgivaren att analysera vad klienten kan tillgodogöra sig, och anpassa informationen därefter så att rådgivaren vet att mottagaren kan ta den till sig.⁸⁰ Även om en rådgivare håller sig till sanningen, kan denne trots detta anses ha handlat culpöst. Jag kommer senare att redogöra för denna situation i rättsfallen NJA 1994 s. 532 och NJA 1995 s. 693. Det är i fall som detta som den pedagogiska plikten aktualiseras. Med detta menas att rådgivaren har krav på sig att kunna förklara och förmedla sina råd till klienten på ett sådant sätt att den sistnämnde förstår.⁸¹ Langsted förklarar att det inte är lätt att dra gränsen för hur mycket information som klienten skall få. Dock anser han att klienten skall informeras så pass mycket att han eller hon är införstådd i situationen och kan inse vilka möjligheter som finns.⁸²

Jag kommer nedan att beskriva två stycken rättsfall där den pedagogiska plikten spelar en avgörande roll. I rättsfallen fäster domstolarna stor vikt vid det informationsansvar som rådgivare har.

NJA 1994 s. 532

Visserligen handlar detta rättsfall inte om att en revisor agerat culpöst, men i enlighet med det jag skrivit i syftet, och som även Moberg menar, så anser jag att detta rättsfall är tillämpligt på revisorer i rådgivningssituationer.⁸³

Rättsfallet belyser vilket informationsansvar rådgivaren har gentemot klienten. I detta fall anses uppdragstagaren, alltså rådgivaren, lämnat ofullständiga råd som lett till missförstånd och medfört ekonomisk skada för uppdragsgivaren/klienten.

---

⁷⁹ Aspholm, 2002, s. 179

⁸⁰ Elfström, 2003, s. 93 ff

⁸¹ Kleineman, Rådgivares informationsansvar, 1998, s. 188 ff

⁸² Langsted, 2004, s. 221

⁸³ Moberg, 2006, s. 171

Bakgrunden till rättsfallet är att H.T:s Furumöbler AB (hädanefter H.T) som är ett familjeföretag köper in möbler och möbeldetaljer som efter viss förädling säljs vidare. På hösten år 1984 bestämde H.T att de skulle köpa in tyger till sittdynor för utomhusbruk. Av företaget F.R Int. Trad AB (hädanefter Fritab) som importerar och vidare säljer textilier, rekommenderades tjeckiska tyger. Ett krav som ställdes på tygerna var att de skulle vara av en viss kvalitet avseende gnid- och ljuskänslighet. För att säkerställa att dessa krav uppfylldes anlätades Statens Provningsanstalt (hädanefter Provningsanstalten) att utföra tester för de båda bolagen H.T och Fritabs räkning. Provningsanstalten utförde testerna och redovisade resultaten. H.T bestämde sig och kontaktade Fritab som i sin tur beställde det tjeckiska tyget. Ett tag efter säljstarten inkom klagomål och reklamationer angående tyget, vilket medförde att H.T kort därefter stoppade leveransen av mer tyg. H.T:s uteblivna försäljningsintäkter och kostnader för returfrakter uppgår totalt till 2 153 000 kronor, vilket är det belopp jämte ränta som de yrkar skadestånd för.

Ur HD:s dom framgår det att:

*”det måste anses åligga den uppdragstagare som mot betalning åtar sig att utföra en tekniskt komplicerad analys att redovisa resultaten av denna analys på ett sätt som tillåter uppdragsgivaren att dra rimliga och korrekta slutsatser av dessa resultat. Av särskild vikt är att analysresultaten inte framläggs på ett sätt som är ägnat att skapa missförstånd om deras innebörd”.*⁸⁴

Vidare anser HD att det föreföll lätt att misstolka analysresultaten på grund av att det saknades information om hur klassificeringsskalans karaktär skulle tolkas. Med anledning av detta beslöt sig H.T att köpa tyget på felaktiga premisser. Den skada som H.T lidit anses enligt HD ha uppkommit genom att Provningsanstalten handlat culpöst, på grund av deras ofullständiga redovisning av analysresultaten.

Intressant i detta rättsfall är att rådgivaren anses ha agerat culpöst och på så sett vilselett klienten, trots att rådgivaren håller sig till sanningen. Provningsanstalten utförde testerna som klienten önskade och redovisade resultatet. Dock brast de i sitt informationsansvar till klienten angående tygets kvalitet. Kleineman har uttalat sig om rättsfallet och menar att det ställs krav

---

⁸⁴ Se NJA 1994 s. 532

på att rådgivaren skall förklara problemet på ett sätt så att klienten förstår. Vidare skriver Kleineman så här om den pedagogiska plikten:

*”det är fråga om att analysera vad informationsmottagaren kan tillgodogöra sig och därefter tillhandahålla en information som motsvarar dennes behov av att kunna tolka den givna informationen”.*⁸⁵

Elfström beskriver rådgivarens metodansvar och omsorgsplikt. Med det sistnämnda menar han att rådgivaren skall uppträda lojalt mot sin uppdragsgivare. Vidare anser Elfström att metod och omsorg är en funktion av varandra, vilket medför att en svårförståelig metod skärper kravet på klargörande information.⁸⁶

Enligt min mening kan man säga att den pedagogiska plikten är motsatsen till oklart rättsläge. Som jag tidigare uttryckt, så tycker jag att det känns naturligt att rådgivarna ej anses agera oaktsamt vid oklart rättsläge, på grund av problemens komplexitet. När det gäller den pedagogiska plikten tycker jag däremot att det är helt rätt att det åligger rådgivaren ett ansvar att informera klienten så att denne förstår. Skillnaden som domstolarna gör mellan *oklart rättsläge* och den *pedagogiska plikten*, är att vid *oklart rättsläge* frias rådgivaren från ansvar på grund av att rättspraxis är osäkert, medan om rådgivaren har brustit i sin *pedagogiska plikt*, anses denne ha handlat culpöst.

NJA 1995 s. 693

Inte heller detta rättsfall handlar om en revisor, utan istället en fondkommissionär, men i likhet med föregående rättsfall anser jag att detta kan tillämpas på revisorer.

Rättsfallet behandlar frågan huruvida en fondkommissionär handlat culpöst gentemot en klient genom att inte tillräckligt informera denne om risker vid handel med indexoptioner. Parterna i rättsfaller är Sydinovator (hädanefter kallat bolaget) och A.B Fondkommission AB (hädanefter kallat B).

Bolaget med verksamhet i Malmö drivs av C.H. och affärsidén går ut på att främja marknadsföring av uppfinningar och innovationer. Under många år har ägaren C.H placerat

---

⁸⁵ Kleineman, Rådgivares informationsansvar, 1998, s. 188

⁸⁶ Elfström, 2003, s. 74 ff

både bolagets och sin privata förmögenhet i börsnoterade aktier. Den andra parten i fallet är B, som har sin verksamhet i Stockholm, men med filial i Malmö. C.H kommer i kontakt med B och överlämnar till B både bolagets innehav av värdepapper och sin egen privata aktieportfölj, i syfte att B ska förvalta dessa. En kort tid senare får C.H ett förslag från en av B:s aktiemäklare att börja göra affärer i indexoptioner. Dessa optionsaffärer innebar en förlust för bolaget med cirka 2 miljoner SEK, och för C.H personligen en förlust med cirka 1,5 miljoner SEK.

Bolaget och C.H anser att B handlat culpöst genom att inte följa de allmänna råd som Bankinspektionen tillhandahåller angående handel med optioner och aktieterminer. Genom att B inte heller upplyst Bolaget och C.H med de risker som existerar vid sådan handel, anser de att B ska ställas som skadeståndsskyldig. Hovrätten och HD är av en annan uppfattning och anser att C.H själv börjat ge instruktioner till B huruvida optionsaffärerna skulle genomföras. Vidare framgår det ur domslutet att B flera gånger avrått C.H och Bolaget från att genomföra sina affärer. Med tanke på detta anses inte B ha brustit i sitt informationsansvar gentemot C.H och bolaget, och därmed ogillas käromålet.

Intressant i detta rättsfall är att visserligen har klienten vållats en ekonomisk skada på grund av den rådgivning denne erhållit från rådgivaren. Men på grund av att klienten i detta fall anses som medvållande, kan inte rådgivaren anses ha handlat culpöst. Ingvarsson har delat in medvållandet hos mottagaren i två kategorier. Den första kategorin innehåller mottagare av råd som besitter samma eller till och med bättre kunskaper än rådgivare. Ett exempel är ett företag som har egen juridisk expertis, men som vid tveksamheter vänder sig till utomstående rådgivare, för att vid felaktigt råd kunna begära skadestånd. Den andra kategorin innefattar mottagare av råd som inte har kunskaper själv att kunna bedöma rådet. Då kan det vara befogat att mottagaren av rådet undersöker detta till en viss omfattning. Ingvarsson anser att mottagaren har en undersökningsplikt liknande den som finns i köprätten. Vidare anser Ingvarsson att:

*”vad gäller medvållande hos den som tagit emot rådet är först att märka att det måste finnas ett vållande hos rådgivaren som medvållandet kan relatera till. Likaså krävs, liksom i bedömningen av rådgivarens vårdslöshet, att det uppkommit en skada och att skadan är orsakad av mottagarens handlande.”*⁸⁷

---

⁸⁷ Ingvarsson, Rådgivningsansvar och medvållande, 2002/03, s. 569

Min åsikt angående detta rättsfall är att medvållande hos mottagaren av rådet måste beaktas. Det kan annars tyckas ”orättvist” att rådgivaren anses ha handlat culpöst då deras råd inte givit den önskade effekten. Som framgår av fallet har rådgivaren vid upprepade tillfällen påtalat riskerna med optionshandel för klienten. Av denna anledning känns det bra att rådgivaren trots uppkommen skada hos klienten inte ställs till svars för sina råd, då det de facto var klienten som till stora delar instruerade hur affärerna skulle genomföras. Vidare kan jag tycka att det är märkligt att domstolarna inte väger de olika parternas medvållande mot varandra. Men som Ingvarsson menar kan det vara av processtaktiska skäl då båda parternas medvållande stödjer sig på samma rättsfakta.⁸⁸

Vid en jämförelse mellan rättsfallen NJA 1994 s. 532 och NJA 1995 s. 693 ser man att det i stort sett råder ett motsatsförhållande mellan de båda. I det förstnämnda rättsfallet anses det lämnade rådet i sig inte vara oaktsamt. Dock brister uppdragstagaren i sitt informationsansvar, det vill säga den pedagogiska plikten, som i sin tur mynnar ut i en ekonomisk skada för klienten. Däremot i rättsfall NJA 1995 s. 693 anses inte rådgivaren ha brustit i sitt informationsansvar till klienten, tvärtom har rådgivaren informerat klienten om de risker som finns i samband med optionsaffärer. Trots att rådgivaren har lämnat ett felaktigt råd, frias han ändå från ansvar på grund av att klienten ej blivit förvillad av misstaget som rådgivaren begått.

5.5.1 Sammanfattning – pedagogiska plikten

Pedagogiska plikten, även kallat informationsansvaret, bör grundas på det professionsansvar som rådgivaren har. För revisorns del innebär det att denne ska agera i enlighet med de normer och regler som finns uppsatta i professionen, samt att revisorn har ett informationsansvar gentemot klienten. Med andra ord är det inte tillräckligt att endast följa professionens normer. Som beskrivits i rättsfall NJA 1994 s. 532 kan en rådgivare anses ha agerat culpöst trots att denne har hållit sig till sanningen. Det är alltså av största vikt att rådgivaren informerar klienten på ett så ingående sätt så att inga missförstånd föreligger. Dock kan rådgivaren fräntas ansvar om klienten anses som medvållande, vilket scenariot var i rättsfall NJA 1995 s. 693.

---

⁸⁸ Ingvarsson, 2002/03, s. 572

5.6 Kapitelsammanfattning

Kapitlet innehåller rättsfall som sorterats in under de olika kategorierna skatterådgivning, oklart rättsläge samt pedagogiska plikten. Med hjälp av dessa rättsfall, doktrinen synpunkter samt mina egna synpunkter analyseras huruvida revisorn anses ha agerat culpöst eller ej i rådgivningssituationer.

6. Slutdiskussion

I detta avslutande kapitel ämnar jag besvara min forskningsfråga med hjälp av de rättskällor jag använt mig av i uppsatsen. Slutligen kommer jag att föra en diskussion kring ämnets fortsatta utveckling.

6.1 Inledande diskussion

Eftersom revisorers rådgivningsuppdrag har ökat markant de senaste åren anser jag att detta är ett aktuellt ämne. Små och medelstora företag, speciellt ägarledda där det finns en stark koppling mellan bolagets ekonomiska situation och ägarens/privatpersonens ekonomiska situation, förlitar sig ofta på sin revisors råd då nämnda segment oftast själv saknar den nödvändiga kompetensen. Detta leder fram till min forskningsfråga som är när revisor anses agera culpöst i samband med rådgivning.

6.2 Forskningsfrågan besvaras

Utifrån de rättsfall som presenterats i uppsatsen, i kombination med de rättskällor som finns, är det dags att besvara frågan när revisorn anses agera culpöst i samband med rådgivning. Det finns inget generellt svar på frågan, utan olika omständigheter måste vägas in. Stor betydelse har revisorns professionsansvar, det vill säga de måttstockar och normer inom branschen som ligger till grund för culpabedömningen. När väl professionsansvaret har identifierats, så föreligger culpa om man handlar annorlunda än de normer som professionen satt upp. Likt en tratt har jag försökt smalna av forskningsfrågan ytterligare genom att göra en indelning i skatterådgivning, oklart rättsläge samt den pedagogiska plikten.

Med utgångspunkt i de rättsfall som berör skatterådgivning kan man se att det är vanskligt att agera rådgivare. Dels på grund av att skatteområdet är väldigt komplext samtidigt som det sker ständiga förändringar inom området. När en revisor agerar rådgivare i skattefrågor är det därför av största vikt att han eller hon verkligen är säker på sin sak. Ett försök att påvisa hur känsligt det kan vara att agera skatterådgivare, är att upprepa Kleinemans resonemang som tidigare i uppsatsen presenterats. Han anser att det finns en uppfattning om att rättsordningen inte borde ge skatterådgivarna samma skydd som övriga rådgivare på grund av att skatterådgivningen syftar till att undandra staten skattemedel. Även om Kleineman anser att

införandet av en sådan moralisk måttstock inte är att rekommendera, tycker jag att det speglar hur problematiskt det kan vara att agera skatterådgivare. Både Kleineman och Moberg för ett resonemang om specialistens ansvar. Dennes ansvar är till skillnad från generalistens mycket vidare. Då en klient vill ha hjälp i en skatterelaterad fråga söker sig denne till en skattespecialist. Precis som jag nämnt ovan är det rådgivarens skyldighet att vara insatt i problematiken och uppdaterad inom området. Tidigare i uppsatsen har jag beskrivit att Langsted anser att professionella rådgivare har ett ”*strengt*” ansvar, detta stämmer bra överens med Kleinemans och Mobergs synpunkter på specialistansvaret. Det är av största vikt att rådgivaren besitter specifik sakkunskap som skall kunna lotsa klienten till en tillfredställande lösning på problemet. Av de fem rättsfall som beskrivits under rubriken skatterådgivning har revisorn i samtliga fall ansetts agerat culpöst i samband med rådgivningen. Alltså bör revisorer i samband med skatterådgivning vara väldigt försiktiga, och endast ge råd som man med säkerhet kan garantera stämmer. Rådgivaren måste i betänkande att han eller hon har ett specialistansvar gentemot klienten.

Vad gäller de rättsfall som berör oklart rättsläge går det att urskilja att domstolarna dömer till rådgivarens fördel. Vid de båda rättsfallen i uppsatsen under nämnda kategori handlar det om att rådgivaren (revisorn respektive revisionsbolaget) befrias från skadeståndsansvar på grund av oklart rättsläge i skattefrågor. Jag har uppmärksammat att domstolarna tar hänsyn till hur komplicerat rättsläget är. Problem som är svårbedömda ur ett rättsligt perspektiv skall inte revisorn behöva stå till svars för, vilket medför befriande av skadeståndsansvar.

De två sista rättsfallen i uppsatsen behandlar den pedagogiska plikt som en rådgivare har gentemot uppdragsgivaren. Denna pedagogiska plikt eller informationsansvar som det även kan benämnas, grundar sig på det professionsansvar som rådgivaren har. Som tidigare nämnts är det ju rådgivarens ansvar att informera klienten om de möjligheter, men även risker som medföljer rådet. Det som är intressant angående den pedagogiska plikten är att även om rådgivaren håller sig till sanningen kan denne trots allt anses ha agerat culpöst då denne brutit i sitt informationsansvar till klienten. Det är därför av största vikt att rådgivaren förklarar problemet så att klienten förstår.

Avslutningsvis vill jag bara poängtera vikten av professionsansvaret som lyser igenom i de samtliga tre kategorierna skatterådgivning, oklart rättsläge samt pedagogiska plikten. Speciellt vad gäller revisorer som betraktas som professionella rådgivare är det professionsansvaret, det

vill säga de måttstockar som finns inom branschen, som ligger till grund för culpabedömningen. Då dessa måttstockar är i ständig förändring är det viktigt att revisorn håller sig ajour, och tar till sig nyheter och förändringar inom professionen. Ovan har jag fört en diskussion kring specialistansvaret. Naturligtvis är det inte enbart i samband med skatterådgivning som detta ansvar blir aktuellt. Specialistansvaret är en del av professionsansvaret, men jag anser att specialistansvaret är tydligast hos skatterådgivare.

6.3 Framtida utveckling och forskning

Jag anser att det är spännande att följa utvecklingen kring ämnet, då jag knappast tror att rådgivningen kommer att minska i framtiden. Tvärtom kan jag mycket väl tänka mig att den kommer att få en allt större betydelse, framförallt för mindre företag om det beslutas att detta segment kommer att undgå revisionsplikten. Personligen tror jag inte på idén att slopa revisionsplikten för aktuella företag, istället tror jag på en enklare lagstiftning för detta segment. Visserligen kan jag hålla med om att kostnaden överväger nyttan i många fall, men jag är ändå emot förslaget. Visar det sig dock att revisionsplikten slopas tror jag att rådgivningen för de berörda företagen kommer att öka, och bli ännu viktigare framöver. Som jag tidigare nämnt, saknar ofta de mindre företagen en viss kompetens, vilket är helt naturligt, därav konsulteras bland annat revisorer för rådgivning. Denna efterfrågan kommer knappast att minska på grund av slopad revisionsplikt.

Det skall bli väldigt intressant att följa utvecklingen i ämnet, huruvida revisionsplikten för nämnda segment kommer att slopas eller ej. Visar det sig att den gör det, skulle det vara mycket intressant att genomföra en undersökning, för att ta reda på hur rådgivningsfunktionen påverkas samt om revisorns ansvar vid rådgivning påverkas.

Referenslista

Offentliga tryck

Prop. 2000/01:146 – *Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet*

Prop. 2002/03:133 – *Lag om finansiell rådgivning till konsumenter*

SOU 1998:160 – *Reglering och tillsyn av banker och kreditmarknadsföretag*

SOU 2002:41 – *Konsumentskydd vid finansiell rådgivning*

Litteratur

Dahlman, Christian (2000), *Konkurrerande culpakriterier*, Studentlitteratur, Lund

Dotevall, Rolf (2001), *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Elfström, Jan (2003), *Rådgivarens professionsansvar*, AB Svensk Byggtjänst, Stockholm

FAR (2006) *FARs samlingsvolym 2006 del 2*, FAR Förlag AB, Stockholm

Gullefors, Björn – (2002), *Ansvar & skadestånd*, Andra upplagan, Björn Lundén Information AB

Hellner, Jan – Johansson, Svante (2002), *Skadeståndsrätt, 6:e upplagan*, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Langsted, Lars Bo (2004), *Rådgivning*, Thomson A/S, København

Langsted, Lars Bo m fl (1994), *Revisoransvar*, 3. udgave, FSRs Forlag

Moberg, Krister (2006), *Bolagsrevisorn – Oberoende, ansvar, sekretess*, Norstedts Juridik AB, Stockholm

Roos, Carl Martin (1990), *Ersättningsrätt och ersättningsystem*, Norstedts Förlag, Stockholm

Samuelsson, Morten - Søgaaard, Kjeld (1993), *Rådgiveransvaret – Erstatningsansvar og forsikring for professionelle rådgivere*, Forsikringshøjskolens Forlag, Rungsted Kyst

Artiklar

Aspholm, Ingalill (2002), *Rättsekonomisk analys av revisors skadeståndsansvar i Norden*, Skrifter utgivna av Svenska Handelshögskolan, Nr 103, Helsingfors

Engström, Stefan - Lewén Greger (2003), *Revisorn, rådgivaren och det svenska samhällsklimatet-vad kan bli följden av lagen om förbud mot juridiskt och ekonomiskt biträde i vissa fall?*, Balans nr. 6-7, s. 14-19

Gometz, Ulf (1996/97), *HD vidgar revisorns skadeståndsansvar*, Juridisk Tidsskrift, s 214-229

Ingvarsson, Torbjörn (2002/03), *Rådgivningsansvar och medvållande*, Juridisk Tidsskrift, s. 561-573

Kleineman, Jan (1999), *Etiskt och rättsligt ansvar (Forhandlingene ved det 35. nordiske juristmøtet i Oslo 18.-20. august 1999, Del 1)*. Det norske lokalstyret, s 441-475

Kleineman, Jan (1998), *Rådgivare informationsansvar – en probleminventering*, SvJT, s. 185-211

Kleineman, Jan (1998), *Skatterådgivarna och skadeståndsansvaret*, Skattenytt nr. 3, s. 105-112

Rättsfall

Nytt juridiskt arkiv

NJA 1992 s. 58

NJA 1992 s. 502

NJA 1994 s. 532

NJA 1995 s. 693

NJA 1998 s. 625

Hovrättsfall

RH 1996:153

RH 1998:40

Ugeskrift for Retsvaesen

UfR 1997:842

UfR 2000:521